

รายงานการวิจัยความก้าวหน้า (ฉบับแก้ไข)

เรื่อง

การพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ชุมชนร่วมสมัยอยุธยาตอนปลาย เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว
ตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

Development of a late Ayutthaya contemporary community learning space to
promote tourism, Tha Kham Subdistrict, Hat Yai District, Songkhla Province

โดย

ดร.กิตติพงศ์ สุวรรณวงศ์ และคณะ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ จังหวัดสงขลา

พ.ศ. ๒๕๖๓

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 800767076

รายงานการวิจัยความก้าวหน้า (ฉบับแก้ไข)

เรื่อง

การพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ชุมชนร่วมสมัยอยุธยาตอนปลาย เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว
ตำบลท่าข้าม อำเภอบางใหญ่ จังหวัดสงขลา

Development of a late Ayutthaya contemporary community learning space to
promote tourism, Tha Kham Subdistrict, Hat Yai District, Songkhla Province

โดย

ดร.กิตติพงศ์ สุวรรณวงศ์ และคณะ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ จังหวัดสงขลา

พ.ศ. ๒๕๖๗

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 800767076

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

Development of a late Ayutthaya contemporary community learning space to promote tourism, Tha Kham Subdistrict, Hat Yai District, Songkhla Province

By

Dr. Kittipong Suwannawong and team

**Mahachulalongkornrajavidyalaya University Songkhla Province Academic
Resources Unit**

B.E. 2567

Research Project Funded by Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

MCU RS 800767076

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วิถีชีวิตของชุมชนตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เป็นวิถีชีวิตของชุมชนที่ดำรงอยู่อย่างเกื้อกูลกับธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากร มีความหลากหลายทางชีวภาพของระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม ซึ่งตำบลท่าข้าม ตามคำบอกเล่าเดิมของคนเฒ่าคนแก่ถึงที่มาของคำว่า "ท่าข้าม" ซึ่งเป็นชื่อของตำบลชื่อเดิม คือ "ท่านางข้าม" มีเรื่องเล่าว่า เมื่อก่อนที่ภูเขาหลง (ปัจจุบันตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของหมู่ 5 บ้านหนองบัว ซึ่งเป็นเขตพื้นที่ของตำบลทุ่งหวัง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา) และที่ภูเขาหลงนั้นได้มีถ้ำอยู่ถ้ำหนึ่ง ในถ้ำแห่งนั้นได้มีนางผู้ศักดิ์สิทธิ์อาศัยอยู่ ภายในถ้ำมีข้าวของเครื่องใช้มากมาย โดยเฉพาะของใช้ที่ใช้สำหรับงานจัดเลี้ยงต่าง ๆ (ถ้วย ชาม ช้อน ฯลฯ) ชาวบ้านที่อยู่ในละแวกนั้น เมื่อมีการจัดเลี้ยงงานบุญขึ้นที่บ้าน ก็จะไปปากถ้ำ โดยนำดอกไม้ ธูป เทียนเพื่อบูชา นุ่งลงพนมมือแล้วอธิษฐานขอยืมเครื่องใช้ต่าง ๆ จากนางผู้ศักดิ์สิทธิ์ เมื่อพูดจบข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่ต้องการปรากฏอยู่ตรงหน้า เมื่อมีการจัดงานเสร็จสิ้น ชาวบ้านก็จะนำเครื่องใช้เหล่านั้นไปคืนที่ปากถ้ำ นานวันเข้าชาวบ้านที่ยืมของไปใช้แล้วไม่นำส่งคืน หลายครั้งเข้านางนั้นเกิดความเสียใจ โกรธเคืองเลยได้ปิดปากถ้ำและได้เหาะหนีไปอยู่ที่อื่นโดยได้เหาะผ่านไปทางท่าข้าม ชาวบ้านจึงเรียกว่า "ท่านางข้าม" ต่อมาได้ตัดคำว่านางออกไป เหลือแต่ "ท่าข้าม" จนถึงปัจจุบัน

เมื่อก่อนตำบลท่าข้าม มีแค่ 5 หมู่บ้านเท่านั้น ได้แก่ บ้านแม่เตย บ้านท่าข้าม บ้านหินเกลี้ยง บ้านเขากลอยและบ้านหนองบัว ส่วนบ้านคลองจิกและบ้านปึก (เกาะปลัก) นั้น เพิ่งตั้งขึ้นใหม่ในภายหลัง และบ้านเขากลอยเพิ่งแยกออกเป็น 2 หมู่บ้าน คือ เขากลอยออกและเขากลอยตก ในทิศเหนือ ติดกับ ตำบลพะวง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ทิศใต้ ติดกับ ตำบลพิจิตร อำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลทุ่งหวัง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลทุ่งใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา จำนวนประชากรในเขต อบต. 7,746 คน และจำนวนหลังคาเรือน 2,334 หลังคาเรือน อาชีพหลัก ทำสวนยางพารา สถานที่สำคัญในเขต มี อบต. ท่าข้าม วัดแม่เตย วัดท่าข้าม วัดโคกสูง วัดหินเกลี้ยง โดยดำเนินการบริหารด้วยองค์การบริหารตำบลท่าข้าม

ด้วยสภาพแวดล้อมของตำบลท่าข้ามนั้น เป็นชุมชนอากาศดี มีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจ จากการศึกษาหนังสือ รากเหง้าและเบ้าหลอม ท่าข้าม : ชุมชนร่วมสมัยอยุธยาตอนปลาย

(2560)^๑ พบว่า มีสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจในชุมชนท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ซึ่งถือว่าเป็นทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน ที่ควรได้รับการยกระดับให้เกิดคุณค่าและศักยภาพต่อพื้นที่ และควรนำพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ในชุมชน มาพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ พื้นที่การเรียนรู้และส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ในชุมชนร่วมสมัยอยุธยาตอนปลาย ตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

การยกระดับพื้นที่การเรียนรู้เชิงประวัติศาสตร์ ชุมชนท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มีเป้าหมายเพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนและพัฒนาแผนที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และจะได้ทำการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปเยี่ยมชม โดยมีกระบวนการศึกษาความต้องการของคนในท้องถิ่น การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต้องได้รับการยอมรับและเป็นความต้องการของคนส่วนใหญ่ในท้องถิ่นและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวควรให้ความสำคัญสอดคล้องกับค่านิยม ความเชื่อ วัฒนธรรมและประเพณี^๒ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายต่อลักษณะทางกายภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยว และมีการความจำเป็นพื้นฐาน ซึ่งเป็นปัญหาหากไม่ได้มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ เช่น การสูญเสียศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านเนื่องจากคนในท้องถิ่นได้ละทิ้งวัฒนธรรมเก่าแก่ไปประกอบอาชีพอื่นหรือย้ายถิ่นฐานออกไปจากชุมชนเพื่อหางานอื่นทำในแหล่งใหม่ การสูญเสียเงินรายได้จากการท่องเที่ยวและการขายหัตถกรรมฝีมือพื้นบ้านเนื่องจากไม่มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวเพราะทรัพยากรการท่องเที่ยวเสื่อมโทรมไม่เป็นที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว เป็นต้น รวมทั้งมีการวิเคราะห์ศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวและกลยุทธ์ในการพัฒนาศักยภาพ ในที่นี้นั้นหมายรวมถึงทั้งสิ่งอำนวยความสะดวก ปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งดึงดูดใจและความพร้อมของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ ตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจในการพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ ตำบลท่าข้าม อ.หาดใหญ่ จ.สงขลามาประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตำบลท่าข้าม อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา มาใช้แล้วจะทำให้เกิดความรักความสามัคคี มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน ในการอยู่ร่วมกันในชุมชน รวมทั้งปลูกฝังให้เป็นคุณธรรมประจำใจจนเกิดเป็นคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันในชุมชน ชุมชนที่เอื้อเฟื้อวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ของผู้คนในย่านชุมชนท่าข้ามและชุมชนใกล้เคียง จึงเป็นความน่าสนใจของการพัฒนาพื้นที่ชุมชนท่าข้ามให้เป็นพื้นที่ต้นแบบแห่งชุมชนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการ

^๑ จรูญ หุยทอง, รากเหง้าและเบ้าหลอม ท่าข้าม, ชุมชนร่วมสมัยตอนปลาย, พิมพ์ครั้งที่ ๑ (สงขลา : บริษัท นำศิลป์ โฆษณา จำกัด, ๒๕๖๔), หน้า ๑.

^๒ สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์, ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : http://www.asean thai.net/mobile_detail.php?cid=4&nid=7757 [๑๑ พฤษภาคม ๒๕๖๖].

เรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้คน และสร้างเศรษฐกิจชุมชน ที่เชื่อมโยงกับการเรียนรู้ประวัติศาสตร์และการท่องเที่ยว

๑.๒ คำถามวิจัย

๑.๒.๑ ความเป็นมาและประวัติศาสตร์สมัยอยุธยาตอนปลายของพื้นที่ตำบลท่าข้าม อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นอย่างไร

๑.๒.๒ พื้นที่การเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ของชุมชนร่วมสมัยอยุธยาตอนปลาย ตำบลท่าข้าม อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นอย่างไร

๑.๒.๓ การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ชุมชนร่วมสมัยอยุธยาตอนปลาย ตำบลท่าข้าม อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีรูปแบบอย่างไร

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาและรวบรวมความเป็นมาและประวัติศาสตร์สมัยอยุธยาตอนปลาย ของพื้นที่ตำบลท่าข้าม อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑.๓.๒ เพื่อพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ของชุมชนร่วมสมัยอยุธยาตอนปลาย ตำบลท่าข้าม อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑.๓.๓ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ชุมชนร่วมสมัยอยุธยาตอนปลาย ตำบลท่าข้าม อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ชุมชนร่วมสมัยอยุธยาตอนปลาย เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ตำบลท่าข้าม อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขต ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย ในการศึกษาครั้งนี้

กลุ่มเป้าหมายในการให้ข้อมูลในการวิจัย เป็นบุคคลภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่นและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ ในตำบลท่าข้าม อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาข้อมูล ได้แก่ คือ เอกสาร ตำรางานวิจัย วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการศึกษาการพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้และการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ตำบลท่าข้าม อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษา คือ ตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ชุมชนร่วมสมัยอยุธยาตอนปลาย เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา” ผู้วิจัยได้ให้ความหมายศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

๑.๕.๑ การพัฒนา หมายถึง การสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าจนเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพการณ์ของสังคมจากระดับหนึ่งไปสู่อีกระดับหนึ่งที่มีคุณค่า

๑.๕.๒ พื้นที่การเรียนรู้ (Learning Space) หมายถึง สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ซึ่งพัฒนาเป็นพื้นที่การเรียนรู้เชิงประวัติศาสตร์ ตามประวัติความเป็นมาของชุมชนท่าข้าม ชุมชนร่วมสมัยอยุธยาตอนปลาย ต.ท่าข้าม อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา เพื่อออกแบบพื้นที่และพัฒนาเป็นพื้นที่การเรียนรู้ และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

๑.๕.๓ ชุมชนร่วมสมัยอยุธยาตอนปลาย หมายถึง ระบบความสัมพันธ์ของคน ความเชื่อทางประวัติศาสตร์ ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม ระบบเศรษฐกิจ อาชีพ ระบบการเมือง ระบบการปกครอง โครงสร้างอำนาจ รวมถึงระบบนิเวศวิทยา สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีด้านต่าง ๆ ซึ่งระบบเหล่านี้มีความสัมพันธ์ระหว่างกันหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า มีความเชื่อมโยงกันชนิดที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้

๑.๕.๔ การส่งเสริมการท่องเที่ยว หมายถึง การพัฒนาการท่องเที่ยว การสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน การพัฒนาทักษะด้านการบริหาร การตลาดหรือการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวในชุมชน การดูแลรักษาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว การส่งเสริมสินค้าทางการท่องเที่ยวใหม่ ๆ ในท้องถิ่น รวมทั้ง การจัดให้มีการประกนภัยแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในระหว่างท่องเที่ยวภายในประเทศ

๑.๕.๕ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Tourism) หมายถึงการเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์และโบราณคดี รวมถึงสถานที่ที่มีความผูกพันทางจิตใจของคนรุ่นหลัง เพื่อชื่นชมและเพลิดเพลินในสถานที่ท่องเที่ยว ได้ความรู้ความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์และโบราณคดีในท้องถิ่นบนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยที่ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการบริหารจัดการ

๑.๕.๖ ตำบลท่าข้าม หมายถึง ชุมชนที่อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้าม ตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัด สงขลา

๑.๖ สมมติฐานการวิจัย

๑.๖.๑ ความเป็นมาและประวัติศาสตร์สมัยอยุธยาตอนปลายของพื้นที่ตำบลท่าข้าม อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นอย่างไร

๑.๖.๒ พื้นที่การเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ของชุมชนร่วมสมัยอยุธยาตอนปลาย ตำบลท่าข้าม อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นอย่างไร

๑.๖.๓ การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ชุมชนร่วมสมัยอยุธยาตอนปลาย ตำบลท่าข้าม อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีรูปแบบอย่างไร

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๖.๑ ทำให้ทราบ ความเป็นมาและประวัติศาสตร์สมัยอยุธยาตอนปลาย ของพื้นที่ ตำบลท่าข้าม อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑.๖.๒ ทำให้ทราบแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว พื้นที่การเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ของชุมชนร่วมสมัยอยุธยาตอนปลาย ตำบลท่าข้าม อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑.๖.๓ สามารถนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ชุมชนร่วมสมัยอยุธยาตอนปลาย ตำบลท่าข้าม อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และชุมชนอื่นๆ ได้ต่อไป

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ชุมชนร่วมสมัยยุคขาดตอนปลาย ตำบลท่าข้าม อำเภอลำดวน จังหวัดสงขลา” ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- ๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้
- ๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
- ๒.๓ บริบทพื้นที่ศึกษา
- ๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๕ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้

๒.๑.๑ ความหมายของการพัฒนา

สนธยา พลศรี กล่าวไว้ในหนังสือ “ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน” ว่าลักษณะของการพัฒนามีหลายประการแต่ลักษณะที่สำคัญได้แก่

- ๑) เป็นการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ เช่นด้านสุขภาพปริมาณและสิ่งแวดล้อมของสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ดีขึ้นหรือให้มีความเหมาะสมอันเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างรอบด้านไม่ใช่เปลี่ยนแปลงในด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียวเท่านั้น
- ๒) มีลักษณะเป็นกระบวนการคือเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามลำดับขั้นตอนและอย่างต่อเนื่องกัน
- ๓) มีลักษณะเป็นพลวัตคือเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลาไม่หยุดนิ่งแต่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจะเป็นแบบรวดเร็วหรือช้าๆ ปริมาณมากหรือน้อยก็ได้
- ๔) เป็นแผนและโครงการคือเกิดขึ้นจากการเตรียมการไว้ล่วงหน้าว่าจะเปลี่ยนแปลงใครด้านใดด้วยวิธีการใดเมื่อไร ใช้งบประมาณเท่าใดใครรับผิดชอบเป็นต้น
- ๕) เป็นวิธีการการพัฒนาเป็นมรรควิธีหรือกลวิธีที่นำมาใช้ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้เช่นการพัฒนาสังคมการพัฒนาชนบทการพัฒนาการเมือง การพัฒนาเศรษฐกิจการพัฒนาชุมชนต่างก็เป็นวิธีการพัฒนาแบบหนึ่งที่มีลักษณะเฉพาะเป็นของตนเอง

๖) เป็นปฏิบัติการคือเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงไม่เป็นเพียงแนวความคิดหรือเป็นเพียงแนวคิดหรือเป็นเพียงรายละเอียดของแผนและโครงการเท่านั้น

๗) เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์เพื่อประโยชน์ของมนุษย์

๘) ผลที่เกิดขึ้นมีความเหมาะสมหรือพึงพอใจ

๙) มีเกณฑ์หรือเครื่องชี้วัดคือสามารถบอกได้ว่าลักษณะที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นการพัฒนาหรือไม่^๓

โอกลี่ และ มาร์สเดน (Okly & Marsden) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม^๔ ไว้ดังนี้

๑) การมีส่วนร่วม คือการพิจารณาถึงการมีส่วนร่วมช่วยเหลือโดยสมัครใจ โดยประชาชนต่อโครงการใดโครงการหนึ่งของโครงการสาธารณะต่าง ๆ ที่คาดว่าจะส่งผลต่อการพัฒนาชาติ แต่ไม่ได้หวังว่าจะให้ประชาชนเปลี่ยนแปลงโครงการ หรือวิจารณ์เนื้อหาของโครงการ

๒) การมีส่วนร่วมในความหมายที่กว้าง หมายถึง การให้ประชาชนในชนบทรู้สึกตื่นตัว เพื่อที่จะทราบถึงการได้รับความช่วยเหลือ และตอบสนองต่อโครงการพัฒนา ขณะเดียวกันก็สนับสนุนความคิดริเริ่มของคนในท้องถิ่น

๓) เรื่องของการพัฒนาชนบทนั้น การมีส่วนร่วม ก็คือ การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ กระบวนการดำเนินโครงการ และร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการพัฒนา นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับความพยายามที่จะประเมิผลโครงการนั้น ๆ ด้วย

๔) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอาจเข้าใจอย่างกว้างๆว่า คือการที่ประชาชนได้เข้าร่วมอย่างแข็งขันในกระบวนการตัดสินใจต่าง ๆ ในเรื่องที่จะมีผลกระทบต่อเขา

๕) การมีส่วนร่วมในชุมชน หมายถึง การที่ประชาชนจะมีทั้งสิทธิและหน้าที่ ที่จะเข้าร่วมในการแก้ไขปัญหาทางสุขภาพของเขามีความรับผิดชอบมากขึ้น ที่จะสำรวจตรวจสอบความจำเป็นเรื่องสุขภาพอนามัยการระดมทรัพยากรท้องถิ่นและเสนอแนะทางแก้ไขใหม่ๆ เช่นเดียวกับการก่อตั้ง และดำรงรักษาองค์กรต่าง ๆ ในท้องถิ่น

^๓ สนธยา พลศรี, **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๗), หน้า ๑๓๔ - ๑๓๕.

^๔ สมชาย เข็มอ่อน, การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารพัฒนาท้องถิ่นของ องค์การส่วนตำบลท่า อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา, การศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต, (วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๐), หน้า ๔๒.

๖) การมีส่วนร่วม คือ จะต้องเป็นกระบวนการดำเนินการอย่างแข็งขัน ซึ่งหมายถึงว่า บุคคลหรือกลุ่มที่มีส่วนร่วมนั้น ได้เป็นผู้มีความริเริ่มและได้มุ่งใช้ความพยายามตลอดจนความเป็นตัวของตัวเองที่จะดำเนินการตามความริเริ่มนั้น

๗) การมีส่วนร่วมนั้นคือการที่ได้มีการจัดการที่จะใช้ความพยายามที่จะเพิ่มความสามารถที่จะควบคุมทรัพยากรและระเบียบในสถาบันต่าง ๆ ในสภาพสังคมนั้น ทั้งนี้โดยกลุ่มที่จะดำเนินการ และความเคลื่อนไหวที่จะดำเนินการนี้ ไม่ถูกควบคุมโดยทรัพยากรและระเบียบต่าง ๆ นอกจากนี้ โอลดี และมาร์สเดน ยังให้ความหมายของการมีส่วนร่วม ในอีกมุมหนึ่งว่า “การมีส่วนร่วม” เป็นกระบวนการให้ได้มาซึ่งอำนาจ เช่น การให้ชาวชนบทได้มีส่วนร่วมในการพัฒนา คือ การให้ได้มาซึ่งอำนาจในการพัฒนานั่นเอง ทั้งนี้อำนาจที่ได้มา คือ การเข้าถึงซึ่งการได้ควบคุมทรัพยากรที่จำเป็น ที่จะปกป้องวิถีชีวิตของเขา ความหมายของการมีส่วนร่วมตามนี้ย่น คือ

๑) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนส่วนใหญ่ หมายถึง การกระจายอำนาจขึ้นมาใหม่(โดยทั่วไปกระบวนการที่มีความขัดแย้ง) ซึ่งจะต้องมีการวิเคราะห์ตามแนวทางวิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะในประเด็นทางการเมื่อพลังในสังคมและบทบาทของชนชั้นในอดีตที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

๒) การมีส่วนร่วมนั้น เกี่ยวพันกับการกระจายอำนาจในสังคม ซึ่งเป็นอำนาจที่จะทำให้กลุ่มชนได้ระบุว่า ความต้องการมีอะไรบ้าง และความต้องการของใครจะได้รับการกระจายทรัพยากรไปตอบสนองบ้าง

๓) อำนาจเป็นเป้าหมายสำคัญของการมีส่วนร่วม เมื่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนได้ระบุว่า ได้กระจายออกไปแล้ว ก็เป็นการใช้พลังอำนาจร่วมกันของสมาชิกทั้งหมด ซึ่งจะเป็นผู้ได้รับประโยชน์ โดยเหตุนี้ประชาชนก็ถือว่าตนต่างเป็นตัวแทนของชุมชนได้ ดังนั้นความแตกต่างของอำนาจของผู้เคยควบคุมไว้ และทรัพยากรที่จำเป็นที่จะมีได้ก็จะลดลงโดยการมีส่วนร่วมนี้เอง

สมบูรณ นันทวงศ์ ได้กล่าวว่า ถ้าพิจารณาในแง่ของความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน^๕ สามารถแยกความสำคัญได้ดังนี้

---

^๕สมบูรณ นันทวงศ์, การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาคุณภาพการบริการด้านสาธารณสุขศึกษาเฉพาะกรณีสถานีอนามัยกระทุ่มสัน อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม, วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๒), บทคัดย่อ.

๑) เนื่องจากโครงการพัฒนาชุมชนในทุกโครงการจะมีวัตถุประสงค์หลักประการหนึ่ง คือ เพื่อให้ประชาชนอยู่ดีกินดี มีรายได้สูงขึ้น มีมาตรฐานการครองชีพสูงขึ้น รวมตลอดถึงต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงในด้านอื่นๆ เป็นไปในทางที่ดีขึ้นกว่าเดิม ดังนั้น หากประชาชนในชุมชนซึ่งเป็นประชากรเป้าหมายของโครงการพัฒนาชุมชนได้ยอมรับและสนับสนุนต่อการพัฒนาชุมชน โครงการเหล่านั้นย่อมมีโอกาสที่จะบรรลุสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ง่าย และในทางตรงกันข้ามหากประชาชนในชุมชน ซึ่งเป็นประชากรเป้าหมายของโครงการพัฒนาชุมชนไม่ให้การสนับสนุนจนถึงขนาดทำการต่อต้านแล้ว โครงการพัฒนาชุมชนนั้นย่อมประสบกับความล้มเหลวในที่สุด

๒) เนื่องจากการยอมรับว่าประชาชนในชุมชนเป็นผู้ถึงสภาพปัญหาและความต้องการต่าง ๆ ของชุมชนตนเองเป็นอย่างดี ทั้งนี้เพราะเป็นผู้อาศัยในพื้นที่นั้นมานานอย่างต่อเนื่อง จึงน่าจะรู้เรื่องราวของปัญหาและความต้องการ ดังนั้นการที่ประชาชนในชุมชนนั้น ๆ ซึ่งเป็นผู้ที่ทราบปัญหาและความต้องการ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจขั้นตอนต่าง ๆ ของการพัฒนา จึงน่าจะเป็นสิ่งที่ดีเพื่อที่จะได้สร้างความรู้สึกรับผิดชอบ และการแก้ปัญหาของชุมชนได้อย่างตรงจุดกับความต้องการมากขึ้น

๓) เนื่องจากตระหนักว่า แนวคิดของการพัฒนาชุมชนในลักษณะที่จะใช้รูปแบบเดียวกันทั่วประเทศ เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ทั้งนี้เพราะสภาพปัญหาความต้องการ ตลอดจนสภาพภูมิศาสตร์พื้นที่ทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ค่านิยม และวัฒนธรรมของชุมชนมีความแตกต่างกัน ฉะนั้น การที่จะให้รูปแบบของการพัฒนาชุมชนเป็นรูปแบบเดียวกันทั้งประเทศ นอกจากจะเป็นการแก้ไขปัญหาไม่ตรงจุดแล้ว ยังสร้างความล้มเหลวในการดำเนินโครงการสร้างการพัฒนาชุมชนได้ง่าย โดยเฉพาะถ้าชุมชนไม่ยอมรับไม่ให้ความร่วมมือหรือต่อต้านในสิ่งที่บังคับหรือชี้แนะให้เขา

๔) ส่วนประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย รัฐบาลให้แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน ที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเองมาเป็นแนวทางในการปูพื้นฐานเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย ให้แก่ประชาชนในชุมชน ซึ่งแนวคิดที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ในกระบวนการพัฒนาประเทศให้เกิดขึ้นทุกระดับในการพัฒนาชุมชนก็เช่นกัน แนวคิดของการพัฒนาชุมชนจะมุ่งเน้นที่จะให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในขบวนการพัฒนาชุมชนนั้น ๆ ช่วยเป็นการปลูกฝังวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย โดยให้เกิดขึ้นในวิถีชีวิตของประชาชนในระดับชุมชนจริงๆ อาทิ ความเสมอภาคทางการเมืองในการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาชุมชนนั้น ๆ การเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา การรับฟังความ

คิดเห็นของผู้อื่น การรู้จักอดทนและอดกลั้นต่อความเห็นของบุคคลที่แตกต่างจากตน การใช้เหตุผล การเคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ การเคารพในสิทธิและหน้าที่ เป็นต้น

สรุป การมีส่วนร่วม คือ การที่เข้าไปมีส่วนร่วมทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งอาจเป็นการเข้าร่วมแบบทางตรง หรือทางอ้อมก็ได้ และวิธีการที่ผู้นำสามารถนำมาปรับใช้ในการสร้างแรงจูงใจ และสร้างขวัญกำลังใจให้แก่บุคลากร ในการทำงานมากขึ้น การที่เข้าไปมีส่วนร่วมยังทำให้บุคลากรเกิดทัศนคติต่อการบริหารงานขององค์กรดีขึ้น ส่งผลให้บุคลากรเกิดความพอใจในการทำงาน

๒.๑.๒ ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา

ทฤษฎีสถิติภาพการพัฒนาและการแพร่กระจาย (Development Potential Diffusion Theory) ตามทฤษฎีนี้ สังคมจะพัฒนาโดยมีเหตุปัจจัย ๖ ประการ คือ^๖

๑) ทรัพยากรธรรมชาติของมนุษย์ (Natural Resource) ทำให้เกิดการพัฒนามาถึง สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ ไม่ใช่สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น ตัวอย่างเช่น ดิน น้ำ แร่ธาตุ ปัจจัยเหตุคือ ทรัพยากรธรรมชาติ ก่อให้เกิดปัจจัยผล คือการพัฒนา เหตุผลก็คือ เมื่อมีทรัพยากรก็จะทำให้เกิดทรัพย์สินเงินทอง สามารถนำไปใช้จ่ายยกระดับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ให้สูงขึ้น ยังมีทรัพยากรธรรมชาติที่มีค่าจำนวนมาก ก็ยิ่งทำให้ระดับการพัฒนาสูงมากขึ้นไปอีกด้วย

๒) ทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource) ทำให้เกิดการพัฒนามา ปัจจัยเหตุโดยเฉพาะ มนุษย์ในวัยแรงงานก่อให้เกิดปัจจัยผล คือการพัฒนา ยังมีคนในวัยแรงงานมากเท่าใดก็ยิ่งทำให้ระดับการพัฒนาสูงมากขึ้นเท่านั้น เหตุผล คือ คนในวัยแรงงานมีกำลังที่สามารถใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อคุณภาพชีวิตได้ เช่นเพิ่มการศึกษาทำให้สุขภาพอนามัยแข็งแรง จิตใจมั่นคงเข้มแข็ง ซึ่งปัจจัยนี้เป็นเหตุให้เกิดการพัฒนาได้

๓) องค์กรทางสังคม (Social Organization) ทำให้เกิดการพัฒนามาโดยที่องค์กรทางสังคมเหล่านี้ช่วยให้เกิดพลังในการทำงานใหญ่ขึ้นและมากขึ้น เพราะเป็นการรวมตัวของกำลังแรงงานกับงานใหญ่ๆ ที่ทำคนเดียวไม่ได้องค์กรก็สามารถทำได้ และทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะได้ร่วมช่วยกันคิด ช่วยกันพิจารณา จึงมีความรอบคอบ บกพร่องน้อย จึงเป็นเหตุให้เกิดการพัฒนาได้อีกทางหนึ่ง

๔) ภาวะผู้นำ (Leadership) ทำให้เกิดการพัฒนามา ภาวะผู้นำหรือจำนวนผู้นำประเภทต่าง ๆ ยิ่งมีมากเท่าใด ก็ยิ่งทำให้เกิดการพัฒนาที่มีระดับคุณภาพสูงมากขึ้น ทั้งนี้เป็นเพราะ

^๖ สัญญา สัญญาวิวัฒน์, ทฤษฎีสถิติภาพการพัฒนาและการแพร่กระจาย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๗), หน้า ๑๔-๑๕.

ผู้นำมักเป็นคนที่มีความรู้ การทำงานของผู้นำจึงพลอยมีความรู้หรือมีประสิทธิภาพไปด้วยหรือไม่เช่นนั้น ผู้นำจะสามารถรวบรวมคนได้เป็นจำนวนมาก จึงทำงานใหญ่หรืองานปริมาณมากได้นอกจากนั้น ด้วยบารมีของผู้นำ ทำให้คนที่รวมตัวกันทำงาน ทำงานอย่างทุ่มเท จึงเกิดผลดีแก่การพัฒนา

๕) การติดต่อ (Contract) ทำให้เกิดการพัฒนา หมายถึง การติดต่อระหว่างชุมชนระหว่างเมืองหรือประเทศ โดยเฉพาะประเทศที่ด้อยพัฒนาจะได้ประโยชน์จากประเทศที่พัฒนาแล้วหรือเจริญกว่า ทั้งนี้ เพราะการติดต่อเช่นนั้นทำให้เกิดการถ่ายทอด เรียนรู้ รับเอาความรู้ ความชำนาญ สินค้า เทคโนโลยีจากสังคมที่เจริญมาใช้ป้อนมาผลิตเครื่องมือ สินค้า ขึ้นมาในสังคมด้อยพัฒนา ทำให้สังคมด้อยพัฒนาเจริญก้าวหน้าตามไปด้วย

๖) การฝึกอบรม (Training) ทำให้เกิดการพัฒนา เพราะการฝึกอบรมก็เหมือนกับการศึกษาเพราะทำให้ความรู้ความชำนาญด้านต่าง ๆ ของผู้คนสูงขึ้น การพัฒนาก็ย่อมจะสูงขึ้นตามไปด้วย

คำเชิง โททองและคณะ ได้กล่าวถึง การจำแนกประเภทของการท่องเที่ยวไว้ ดังนี้ ประเภทของการท่องเที่ยวในที่นี้ หมายถึง ประสบการณ์ในการท่องเที่ยว กล่าวคือ ในการจำแนกจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยว (Type of Destination) แหล่งท่องเที่ยวสามารถแบ่งออกเป็นกลุ่มหรือประเภทของประสบการณ์ (Travel Experience) ที่นักท่องเที่ยวได้รับออกเป็น ๗ ประเภทคือ

๑. การท่องเที่ยวเพื่อชาติพันธุ์ (Ethnic Tourism) เป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ที่จะสังเกตการแสดงออกทางวัฒนธรรมและแบบแผนการใช้ชีวิตของประชากรต่างเผ่าพันธุ์ซึ่งจะรวมไปถึงการไปเยือนบ้านเกิดเมืองนอน การเข้าร่วมพิธีกรรมพืชมงคลและเข้าร่วมพิธีทางศาสนา

๒. การท่องเที่ยวเพื่อวัฒนธรรม (Cultural Tourism) เป็นการเดินทางเพื่อไปสัมผัสและชื่นชมวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมที่เกือบจะสูญหายไปหมดแล้วเอากลับมาสร้างสีสันดึงดูดใจนักท่องเที่ยวซึ่งอาจจัดในรูปแบบอาหาร งานเทศกาล เครื่องแต่งกายตามประเพณี การรำพื้นบ้าน การแสดงศิลปะและหัตถกรรมรุ่นโบราณๆไว้บริการด้วย เป็นต้น

๓. การท่องเที่ยวเพื่อประวัติศาสตร์ (Historical Tourism) เป็นการท่องเที่ยวในพิพิธภัณฑสถานที่เน้นความรุ่งเรืองของในอดีต อาจเป็นการเยือนอนุสาวรีย์ โบสถ์ วิหาร วัด เมืองเก่าและชุมชนโบราณต่างๆ การแสดงแสงสีเสียงเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่างๆ ในประวัติศาสตร์

๔. การท่องเที่ยวเพื่อสิ่งแวดล้อม (Environmental Tourism) คล้ายคลึงกับการท่องเที่ยวเพื่อชาติพันธุ์ กล่าวคือ ดึงดูดนักท่องเที่ยวมาจากแดนไกลแต่การท่องเที่ยวเพื่อสิ่งแวดล้อม เน้นสิ่งดึงดูดใจที่เป็นสิ่งธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากกว่าที่จะเน้นชาติพันธุ์มนุษย์

การกลับคืนสู่ธรรมชาติและการชื่นชมต่อความสัมพันธ์ของผู้คนกับพื้นที่พิภพที่อยู่ในกลุ่มนี้ ซึ่งจะรวมการถ่ายภาพการเดินทางไกล การปีนเขา การล่องเรือเล็กและการตั้งแคมป์ เป็นต้น

๕. การท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการ (Recreational Tourism) เป็นการเข้าร่วมในการแข่งขันกีฬา น้ำพุแร่รักษาโรค การอาบแดดและการเข้าร่วมสมาคม เพื่อผ่อนคลายจิตตามสถานที่ต่างๆ อาทิ เช่น หาดทราย ชายทะเล ชายหาดที่แนวต้นไม้ป่าลม ไร่สวนกอล์ฟชั้นเยี่ยมหรือสนามเทนนิสชั้นเลิศ การส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว ในกลุ่มนี้จะดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการพักผ่อนหย่อนใจโดยเฉพาะ

๖. การท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจ (Business Tourism) มีลักษณะเด่น คือ การประชุมหรือการพบปะกันหรือการสัมมนา ซึ่งมักจะรวมเอาการท่องเที่ยวประเภทอื่นเข้ามาไว้ด้วยเมื่อมีการท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจเกิดขึ้น แหล่งท่องเที่ยวแต่ละแหล่งจะมีการท่องเที่ยวได้หลายประเภทบางแห่งเป็นทั้งแหล่งท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมทั้งนี้แล้วแต่ความต้องการของนักท่องเที่ยว

๗. การท่องเที่ยวเพื่อเป็นรางวัล (Incentive Tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่จัดขึ้น เพื่อเป็นรางวัลแก่พนักงาน เพื่อเป็นสวัสดิการของหน่วยงานและบริษัทห้างร้านต่างๆ เพื่อการดูงาน ประชุมศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมและเพื่อนันทนาการ^๑

แผนพัฒนาการท่องเที่ยว หมายถึง แผนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและมีการแจ้งความต้องการแนวทางในการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยว เพื่อเป็นการส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรมการท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืนเพราะถ้าหากทุกคนได้รับ ผลประโยชน์จากทรัพยากรการท่องเที่ยวของตนเองก็จะเกิดกระแสที่เป็นความภาคภูมิใจ รัก ห่วงแหน อนุรักษ์ และความรู้สึกนี้ก็จะถูกถ่ายทอดไปยังคนรุ่นต่อ ๆ ไปทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนก็จะยังคงมีอยู่ไม่หมดสิ้นไป

การวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์ที่ต้องพัฒนาใน ประเทศไทยเพราะนอกจากการท่องเที่ยวจะเป็นอุตสาหกรรมหลักที่สร้างรายได้และนำเงินตรา ต่างประเทศเข้าสู่ประเทศไทยแล้วการท่องเที่ยวยังก่อให้เกิดการสร้างอาชีพสืบเนื่องจากการท่องเที่ยว เช่น การผลิตหัตถกรรมพื้นบ้านหรือการให้บริการด้านต่าง ๆ นับได้ว่าการท่องเที่ยวมี บทบาทในการกระตุ้นให้เกิดการผลิตและการนำทรัพยากรของประเทศมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด อย่างไรก็ดีเนื่องจากสถานการณ์ตลาดการท่องเที่ยวในปัจจุบันมีการแข่งขันอย่างรุนแรง ประเทศไทย จึงควรส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยให้ความสำคัญกับการใช้วัฒนธรรม

^๑ คำเกิง โถทองและคณะ, "เส้นทางท่องเที่ยวอารยธรรมขอมในประเทศไทย กัมพูชา ลาว",

เป็นจุดขายในการแข่งกับแหล่งท่องเที่ยวทั่วโลก ทั้งนี้ ประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมซึ่งจัดได้ว่าเป็นแหล่งมรดกโลกที่ได้รับการขึ้นทะเบียนแล้วจำนวน ๕ แห่งด้วยกัน และรอการขึ้นทะเบียนจำนวน ๒ แห่ง^๔

ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์ กล่าวว่า การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเป็นการดำเนินการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่ซึ่งอยู่ในสภาพเดิมให้เปลี่ยนแปลงไปสู่สภาพใหม่ที่ดีขึ้นและเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปเยี่ยมชมเยือน “การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว” จำเป็นต้องมีปัจจัยเบื้องต้น ๑ ประการ

๑. ความต้องการของคนในท้องถิ่น การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต้องได้รับการยอมรับและเป็นความต้องการของคนส่วนใหญ่ในท้องถิ่นและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวควรให้มีความสอดคล้องกับค่านิยม ความเชื่อ วัฒนธรรมและประเพณี เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายต่อลักษณะทางกายภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวอีกด้วย

๒. ความจำเป็นพื้นฐาน ซึ่งเป็นปัญหาหากไม่ได้มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวขึ้นๆ เช่น การสูญเสียศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านเนื่องจากคนในท้องถิ่นได้ละทิ้งวัฒนธรรมเก่าแก่ไป ประกอบอาชีพอื่นหรือย้ายถิ่นฐานออกไปจากชุมชนเพื่อหางานอื่นทำในแหล่งใหม่ การสูญเสียเงินรายได้จากการท่องเที่ยวและการขายหัตถกรรมฝีมือพื้นบ้านเนื่องจากไม่มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวเพราะทรัพยากรการท่องเที่ยวเสื่อมโทรมไม่เป็นที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว เป็นต้น

๓. ศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวและกลยุทธ์ในการพัฒนาศักยภาพ ในที่นี้นั้นหมายรวมถึงทั้งสิ่งอำนวยความสะดวก ปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งดึงดูดใจและความพร้อมของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวขึ้นด้วย^๕

สมชาย สนั่นเมือง ได้กล่าวถึง แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งมีปัจจัยหลักสำหรับการท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืนนั้น จะต้องมีการบูรณาการและองค์ประกอบหลักที่สำคัญประกอบด้วย

---

^๔คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔), [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.dpe.go.th/content/file/download> [๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖].

^๕ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์, ปัญหาและอุปสรรคของการปฏิบัติตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ฉบับที่ ๗, จุลสารการท่องเที่ยว, ๒๕๔๒. หน้า ๒๕

๑. แหล่งท่องเที่ยวต้องมีการพิจารณาทั้งในเรื่องของ โครงสร้างพื้นฐาน ความพร้อมของชุมชนท้องถิ่น ความพร้อมในเรื่องการบริหารจัดการ ซึ่งหากในปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวไม่พร้อมก็ยังไม่ควรเปิดให้ผู้คนเข้ามาเที่ยว ซึ่งทำให้ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวยังคงอยู่ตลอดไป

๒. การบริการทางการท่องเที่ยว ในส่วนของการบริการทางการท่องเที่ยวสามารถพิจารณาได้ ๒ ส่วน คือ ส่วนของการกำกับดูแล ได้แก่ ภาครัฐ และ ส่วนของการดำเนินงาน ได้แก่ ภาคเอกชน ซึ่งการดำเนินงานของภาคเอกชนในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจะประกอบด้วย บริษัทนำเที่ยว มัคคุเทศก์ ธุรกิจที่พัก ภัตตาคารร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก การขนส่งสำหรับในส่วนของการกำกับดูแลภาครัฐจะมีหน้าที่กำกับดูแลตามกฎหมายระเบียบที่ระบุอยู่ในพระราชบัญญัติต่างๆ

๓. การตลาด จำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญในเรื่องการจัดวางสินค้าเพราะการตลาดเป็นส่วนสำคัญในการชักจูงให้ผู้ซื้อ (นักท่องเที่ยว)^{๑๑}

สรุปได้ว่า การพัฒนา คือ การสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าจนเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เป็นการเปลี่ยนแปลงสภาวะการณ์ของสังคมจากระดับหนึ่งไปสู่อีกระดับหนึ่งที่มีคุณค่าเพิ่มขึ้น และต้องการมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมว่า การพัฒนาต้องมีแนวทาง หรือรูปแบบของกิจกรรมหรือโครงการที่หนุนเสริมการพัฒนาโดยเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วม รวมกำลัง ดำเนินการปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของชุมชน ให้มีความเป็นปึกแผ่นรวมถึงการทำชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนให้มีความสุข ความสะดวกสบาย ความอยู่ดีกินดี ความเจริญทางศิลปวัฒนธรรม และจิตใจ ผ่านกิจกรรม/โครงการต่างๆ

๒.๑.๓ การพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ (Learning space)

พื้นที่การเรียนรู้ หมายถึง สถานที่หรือสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ พื้นที่เรียนรู้เสมือนจริงและ/หรือ ผสมผสานที่ส่งเสริมการเรียนรู้ในสังคมแห่งการเรียนรู้ พื้นที่การเรียนรู้ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะในชั้นเรียน แต่สามารถเกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลา Brown (2005) กล่าวถึงพื้นที่การเรียนรู้ว่าครอบคลุมถึง 1 พื้นที่การเรียนรู้ทางกายภาพ (Physical Learning Spaces) ได้แก่ ห้อง/อาคารสถานที่ที่ใช้ ส าหรับจัดกิจกรรมการเรียนรู้และ/หรือเอื้อให้เกิดการเรียนรู้ ซึ่งสามารถจ าแนกได้เป็นพื้นที่ ส าหรับกิจกรรม การเรียนรู้แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ (Formal and Non-formal Learning) เช่น ห้องเรียน ห้อง อบรม ห้องห้องปฏิบัติการ ห้องทดลอง และพื้นที่ส

^{๑๑} สมชาย สนั่นเมือง, “ชุมชนท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว (ททท)”, *จุลสารการท่องเที่ยว*, ๒๕๔๐, หน้า ๑๕.

าหรับการเรียนรู้ตามอชชาสัย เช่น ห้องสมุดและศูนย์การ เรียนรู้ หอพัก ห้องพักนิสิต บัณฑิตศึกษา (Graduate Study Lounge) ระเบียบ ร้านกาแฟ หรือพื้นที่นอกอาคาร 2. พื้นที่การเรียนรู้เสมือนจริง (Virtual Learning Space) เป็นสภาพแวดล้อมในการจัดการศึกษา ผ่านสื่อ อิเล็กทรอนิกส์ เช่น โปรแกรม Blackboard หรือ Moodle ซึ่งโปรแกรมเหล่านี้ประกอบด้วย เครื่องมือ/ เทคโนโลยีส าหรับการสื่อสารทั้งแบบประสานเวลา (Sychonous/Interactive) เช่น Chat Blogs หรือ wiki และแบบไม่ประสานเวลา Asynchronous (เช่น อีเมล) นอกจากนี้ยังรวมถึง พื้นที่การเรียนรู้เสมือนจริงแบบไม่ เป็นทางการ เช่น Facebook, Utube และ Twitter 3. พื้นที่การเรียนรู้นอกอาณาบริเวณของสถาบันการศึกษา (Outdoor Learning Spaces) มีทั้ง สถานที่ที่จัดไว้ส าหรับการเรียนรู้แบบเป็นทางการ เช่น ชุมชน ซึ่งสามารถเป็นพื้นที่ส าหรับการจัดเรียนรู้แบบ รับ ใช้งาน (Service Learning) และ/หรือการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-based Learning) หน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งสามารถใช้เป็นพื้นที่ส าหรับการเรียนรู้จากการฝึกงานและ/หรือ การเรียนรู้โดยการทำงาน (Work-based Learning) หรือที่ Kneppell & Riddle (2012) เรียกว่า เป็นพื้นที่การเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Practice-based Spaces) และอาจครอบคลุมถึงพื้นที่การเรียนรู้ผ่านอุปกรณ์การเรียนรู้เคลื่อนที่ (Mobile Learning Spaces) ซึ่งก็คือ สถานที่ที่ทุกหนทุกแห่ง ที่ผู้เรียนพกพาอุปกรณ์การเรียนรู้เคลื่อนที่ติดตัวไปด้วย

กล่าวได้ว่าการพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ (Development of learning space) เป็น พื้นที่การเรียนรู้สามารถแบ่งเป็น พื้นที่ทางกายภาพที่ จับต้องได้ (physical space) และพื้นที่ เสมือน (virtual space) พื้นที่ทางกายภาพจะคำนึงถึง แสง เสียง และ คุณภาพของอากาศ ส่วน พื้นที่เสมือนจะคำนึงถึงความพร้อม ใช้งานและการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยการเรียนรู้ที่ กำลัง จะเกิดขึ้นในยุคปัจจุบันและอนาคตจะเป็นการเชื่อมต่อกัน ระหว่างพื้นที่ทางกายภาพและ พื้นที่เสมือน นอกจากนี้ มิติ การเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษาจะมองใน มิติ ของ “ห้องเรียน (classroom)” ขยายไปสู่ “อาคาร (building)” “วิทยาเขต (campus)” และ “เมือง (city)” ยัง มีอีกพื้นที่ที่อยู่นอกห้องเรียนที่ควรได้รับความเอาใจใส่คือ พื้นที่ที่อยู่ระหว่าง (“in-between” spaces) ซึ่งอาจอยู่ ระหว่างห้องเรียน อยู่ระหว่างอาคาร อยู่ระหว่างวิทยาเขต หรือแม้แต่ อยู่ระหว่างเมือง ซึ่งเป็นพื้นที่ทางสังคม (social space) ให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กันก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ไม่ เป็นทางการ (informal learning) ส่งเสริมสนับสนุนการ เรียนรู้ที่เป็นทางการ (formal learning)

๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

๒.๒.๑ ความหมายของการท่องเที่ยว

จากการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยพบว่า มีผู้ให้ความหมายคำว่า การท่องเที่ยวไว้ดังนี้

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า การท่องเที่ยวไปเพื่อหาความสนุกเพลิดเพลินตามที่ต่าง ๆ^{๑๑}

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวว่า เป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ จะกระทำเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดจากกิจการงาน และการเดินทางจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง โดยไม่มีคำว่าระยะทางจะใกล้หรือไกล และการเดินทางเพื่อจะเป็นการค้างแรมหรือไม่ก็ตาม^{๑๒}

ศิริ ฮามโพธิ์ ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวในทางสังคมวิทยาว่า การท่องเที่ยว นั้นเป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในลักษณะดังต่อไปนี้

๑. เป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งปกติจะไม่เคยพบกันมาก่อน

๒. เป็นการเผชิญหน้ากันระหว่างวัฒนธรรมที่แตกต่างกันในกลุ่มชาติพันธุ์ วิถีชีวิต ภาษา ความแตกต่างในด้านเศรษฐกิจฯ

๓. พฤติกรรมของกลุ่มคนที่ต้องการผ่อนคลายจากความตึงเครียดทางเศรษฐกิจและสังคมในชีวิตประจำวัน

๔. พฤติกรรมของคนต่างถิ่นที่ประสานกันระหว่างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ตนได้รับจากการดำรงชีวิตของคนต่างถิ่น^{๑๓}

กุลวรา สุวรรณพิมล ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า การท่องเที่ยวมีความหมายกว้างขวางมาก แต่สามารถกำหนดได้โดยมีเงื่อนไขที่สำคัญ ๓ ประการ ซึ่งเป็นเงื่อนไขตามหลักสากล โดยเฉพาะขององค์การการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (International Union of Official Travel Organization หรือ IUOTO) คือ ต้องเป็นการเดินทางจากที่อยู่อาศัย

^{๑๑}ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, พ.ศ. ๒๕๔๒, หน้า ๕๑๐.

^{๑๒}การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, คือถิ่นฐาน คือบ้านเรา อบรม.กับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, (กรุงเทพมหานคร : แพลน โมทิฟ, ๒๕๔๓), หน้า ๒.

^{๑๓}ศิริ ฮามโพธิ์, สังคมวิทยาการท่องเที่ยว, (กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พรีนติ้งเฮาส์, ๒๕๔๓), หน้า ๑๕.

ปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว ต้องเป็นการเดินทางด้วยความสมัครใจ ต้องเป็นการเดินทางด้วย วัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ตามที่มีไว้เพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้^๔

โทรยา ลิ่งซวงส์ ได้ให้ความหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยวไว้ว่า คือ การดำเนินงาน พัฒนาดามสภาพของชุมชนด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกหรือโครงสร้างพื้นฐาน ในการพัฒนาโดยมีการวางแผนการจัดการจากภาครัฐ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความพึงพอใจของ นักท่องเที่ยวอันจะทำให้เกิดการขยายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ซึ่งจะควบคู่ไปกับการรักษา ทรัพยากรให้คงความดึงดูดใจ ทั้งนี้จำเป็นต้องสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของชุมชน และเกิดการกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรมอีกด้วย^๕

สมชาติ อุ๋อัน ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่าการท่องเที่ยว หมายถึง การ เคลื่อนย้ายของผู้คนจากแห่งหนึ่งไปสู่อีกแห่งหนึ่ง ซึ่งรวมไปถึงการเดินทางภายในประเทศและ การเดินทางระหว่างประเทศ นอกจากนี้การเดินทางเพื่อการประชุมสัมมนา เพื่อศึกษาหาความรู้ เพื่อการกีฬา เพื่อการติดต่อธุรกิจ ตลอดจนการเยี่ยมญาติพี่น้องก็นับเป็นการท่องเที่ยวทั้งสิ้น โดย ในหลักเกณฑ์ความหมายกำหนดได้โดยเงื่อนไข ๓ ประการ ดังนี้

๑. เดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังสถานที่อื่นเป็นการชั่วคราว
๒. เดินทางด้วยความสมัครใจ
๓. เดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใดๆ ที่มีไว้เพื่อการประกอบอาชีพหรือหารายได้^๖

๒.๒.๒ ความสำคัญของการท่องเที่ยว

การขับเคลื่อนการท่องเที่ยวไทยในอนาคต จะต้องพัฒนาไปสู่ความมั่นคง ความมั่งคั่ง และความยั่งยืน โดยความมั่นคง คือ ความสามารถขับเคลื่อนการท่องเที่ยวได้อย่างมี ประสิทธิภาพแม้ในภาวะวิกฤตต่าง ๆ ทั้งจากภายในประเทศและต่างประเทศ ความมั่งคั่งคือ การท่องเที่ยวสามารถสร้างรายได้ และสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศ และความยั่งยืน คือ การพัฒนาที่สนองความต้องการของนักท่องเที่ยวโดยไม่ส่งผลกระทบต่อสังคม สิ่งแวดล้อม และชุมชน

^๔ กุลวรา สุวรรณพิมล, *หลักการมัดคุเทศก์*, (กรุงเทพมหานคร : แสงดาว, ๒๕๔๘), หน้า ๑๒.

^๕ โทรยา ลิ่งซวงส์, “วิวัฒนาการแหล่งท่องเที่ยวกรณี เกาะช้างจังหวัดตราด”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสิ่งแวดลอม*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๖), หน้า ๘.

^๖ สมชาติ อุ๋อัน, *การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการวางแผน*, (นครปฐม : ภาควิชาภูมิศาสตร์, คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๒), หน้า ๑๓.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา กล่าวว่า พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในการตัดสินใจท่องเที่ยว หมายถึง ปฏิบัติการของนักท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการได้รับหรือการใช้บริการทางการท่องเที่ยวรวมทั้งกระบวนการต่างๆ ในการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว ซึ่งพอจะสรุปถึงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในการตัดสินใจท่องเที่ยวว่ามีขั้นตอนสำคัญอยู่ ๕ ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ ๑ การส่งเสริมตลาดทางการท่องเที่ยว (Tourism Promotion) เป็นการอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวให้แก่กลุ่มเป้าหมายโดยผ่านสื่อต่างๆ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำให้ นักท่องเที่ยวได้รับข่าวสารเหล่านั้น

ขั้นที่ ๒ ความต้องการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวแต่ละคน (Need) เมื่อนักท่องเที่ยว กลุ่มเป้าหมายได้รับทราบข้อมูลทางการท่องเที่ยวแล้ว ก็จะก่อให้เกิดความต้องการท่องเที่ยวขึ้น ภายในจิตใจของนักท่องเที่ยวแต่ละคน

ขั้นที่ ๓ สิ่งจูงใจสำหรับนักท่องเที่ยว (Motivation) เป็นแรงกระตุ้นให้อยากท่องเที่ยว ซึ่งเกิดจากปัจจัย ๒ ประการ คือ Push Factor เป็นแรงผลักดันให้เกิดความอยากท่องเที่ยวและ Pull Factor เป็นแรงดึงดูดใจให้ไปชมแหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้น

ขั้นที่ ๔ การตัดสินใจของนักท่องเที่ยว (Decision Making) เป็นแรงกระตุ้นจากสิ่งจูงใจ จะทำให้เกิดภาพลักษณ์ทางการท่องเที่ยว (Tourist Image) ของแต่ละท้องถิ่นขึ้นเพื่อประกอบการตัดสินใจว่าจะไปท่องเที่ยวที่ไหนดีที่สุด โดยคำนึงถึงความประหยัด ปลอดภัย สะดวกสบายและความเอกริมย์มากที่สุดเป็นเกณฑ์

ขั้นที่ ๕ การวางแผนค่าใช้จ่ายการท่องเที่ยว (Planning for Expenditure) คือ การเตรียมวางแผนค่าใช้จ่ายทางการท่องเที่ยวว่าค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่จะเกิดขึ้นในการท่องเที่ยวสถานที่นั้นๆ เช่น ค่าพาหนะเดินทาง ค่าอาหาร ค่าที่พัก ค่ารักษาพยาบาล ค่าใช้จ่ายซื้อของที่ระลึก เป็นต้น

ขั้นที่ ๖ การเตรียมการเดินทาง (Travel Preparation) คือ การเตรียมตัวในเรื่องของการจองตั๋วพาหนะที่จะเดินทาง การจองรายการท่องเที่ยว การยืนยันการเดินทาง เช่น หนังสือเดินทาง การอนุญาตเข้าประเทศ เป็นต้น

ขั้นที่ ๗ การเดินทางท่องเที่ยว (Travel) เป็นการออกเดินทางจากบ้านเพื่อท่องเที่ยว จนกระทั่งท่องเที่ยวเสร็จแล้วถึงกลับบ้าน

ขั้นที่ ๘ ประสบการณ์นักท่องเที่ยว (Experience) เมื่อนักท่องเที่ยวได้มีการประเมินผลการเดินทางท่องเที่ยว อาจเป็นสถานที่ สภาพแวดล้อม ผู้คน การบริการ สิ่งอำนวยความสะดวกก็จะได้ผลของประสบการณ์การท่องเที่ยว ซึ่งอาจแบ่งได้เป็น ๒ ลักษณะคือ ๑.พึงพอใจ ๒.ไม่พึงพอใจ

ขั้นที่ ๕ ทัศนคติของนักท่องเที่ยว (Attitude) เมื่อนักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์จากการท่องเที่ยวแล้วก็จะเกิดทัศนคติต่อการท่องเที่ยวครั้งนี้ ถ้าหากว่านักท่องเที่ยวได้รับความพึงพอใจ ก็จะมีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวครั้งนี้ อาจทำให้เขากลับมาท่องเที่ยวอีกครั้งหรือบอกเล่าให้บุคคลอื่นมาท่องเที่ยว แต่ถ้าหากนักท่องเที่ยวได้รับความไม่พึงพอใจก็จะมีทัศนคติไม่ดีต่อการท่องเที่ยวครั้งนี้ อาจทำให้ไม่อยากเดินทางมาท่องเที่ยวอีกหรือบอกเล่าให้บุคคลอื่นไม่อยากเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวอีกด้วย^{๑๖}

สรุป การที่จะรักษาสถานภาพ หรือความต้องการของนักท่องเที่ยวเอาไว้ให้นานที่สุด ก็ต้องมีการวางแผนอย่างเหมาะสม และต้องมีการบำรุงรักษาคุณภาพ และมาตรฐานของธรรมชาติที่มีอยู่อย่างต่อเนื่อง และจริงจัง

๒.๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยว

จากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีการบริหารจัดการ พบว่า มีนักวิชาการนำเสนอไว้ ดังนี้

ฟาโยล (Fayol) ได้กำหนดหลักการในการบริหารจัดการขึ้น ๑๔ ประการเป็นส่วนประกอบสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการบริหารจัดการ ดังนี้

๑. การแบ่งงานกันทำ (Division of Labor) ฟาโยล ได้เสนอว่า คนงานควรจะได้รับ การมอบหมายหน้าที่ให้ปฏิบัติมากขึ้น หรือได้รับการกระตุ้นให้มีความรับผิดชอบ ในผลลัพธ์ ของงานมากขึ้น ซึ่งหลักการนี้จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในองค์การยุคปัจจุบัน ได้

๒. อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ (Authority and Responsibility) แวปเบอร์ และ ฟาย ได้ให้ความสำคัญของอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ อำนาจหน้าที่แบบเป็นทางการของ แวปเบอร์จะ ได้มาจากตำแหน่งหน้าที่ของผู้บริหารในสายการบังคับบัญชา ส่วนอำนาจหน้าที่ แบบไม่เป็นทางการจะ ได้รับจากความชำนาญงานของบุคคล (Expertise) ความรู้ทางด้านเทคนิค (Technical Knowledge) ความมีคุณค่าทางศีลธรรม (Moral Worth) และความสามารถ ในการนำ (Leading) และสร้างความผูกพันกับผู้ใต้บังคับบัญชาตลอดจนเห็นว่าอำนาจหน้าที่และความ รับผิดชอบควรอยู่คู่กัน

๓. การมีผู้บังคับบัญชาคนเดียว (Unity of Command) ฟาโยล กล่าวว่าคำสั่งสองคำสั่ง (Dual Command) อาจก่อให้เกิดปัญหาในการทำงาน เช่น การรายงานจะมีความเกี่ยวข้อง ในเมื่อ ผู้ควบคุมสองคน ได้ให้คำสั่งกับผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว ทำให้เกิดการสับสนในบาง

^{๑๖} บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, **อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**, (กรุงเทพมหานคร : เพรส แอนด์ ดีไซน์, สมาคม วิจัย การเดินทางและการท่องเที่ยว, ๒๕๔๘), หน้า ๖๗.

สถานการณ์คำสั่งสองคำสั่งนี้ทำให้เกิดความยุ่งยากแก่ผู้บังคับบัญชา และทำให้เกิดการสับสนในลำดับชั้นของอำนาจหน้าที่แบบเป็นทางการ (Formal Hierarchy of Authority) การประเมินอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้บริหารในระบบผู้บังคับบัญชาสองคนจะเป็นการยาก และผู้บริหารจะไม่สนใจในความรู้สึของผู้ใต้บังคับบัญชา มักจะ โกรธและอาจไม่ให้ความร่วมมือในอนาคตถ้าผู้ใต้บังคับบัญชาไม่เชื่อฟัง

๔. สายการบังคับบัญชาตามอำนาจหน้าที่ (Line of Authority) เป็นสายการบังคับบัญชาจากผู้บริหารในระดับบนสู่ผู้ปฏิบัติงานในระดับล่างขององค์กร ความสัมพันธ์ของการจำกัดความยาวของสายการบังคับบัญชา โดยการควบคุมจำนวนของระดับในลำดับชั้นของการบริหารจัดการ จำนวนที่คิที่สุดไนลำดับชั้นการบังคับบัญชา (Hierarchy) คือ ความยาวของการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้บริหารระดับสูงและพนักงานระดับล่าง รวมถึงความล่าช้าใน การวางแผน (Planning) และการจัดการ (Organizing) ซึ่งการจำกัดจำนวนของระดับชั้น การบังคับบัญชาให้น้อยลงจะทำให้ปัญหาในการติดต่อสื่อสารลดลง และองค์กรจะมีการปฏิบัติงานที่รวดเร็วและมีความยืดหยุ่นมากขึ้น ภายในองค์กร ได้มีการแบ่งแยกแผนกต่าง ๆ ซึ่งแต่ละแผนกจะมีระดับชั้น

การบังคับบัญชาโดยผู้บริหารในระดับกลางและระดับต้นของสาย การบังคับบัญชา แต่ละแผนกต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้จัดการในระดับเดียวกันในแผนกอื่นๆ ซึ่งปฏิสัมพันธ์นี้ช่วยในการตัดสินใจให้เร็วขึ้น เนื่องจากผู้บริหารจะรู้จักบุคคลอื่น และรู้วิธีการในการแก้ปัญหาเพิ่มมากขึ้น สำหรับการงานข้ามแผนกหรือการทำงานข้ามสายนั้นเป็นการสร้างทีมงานข้ามสาย ซึ่งสามารถควบคุมโดยผู้นำของแต่ละทีม

๕. การรวมอำนาจ (Centralization) เป็นการรวมอำนาจของการบังคับบัญชาไว้ที่ผู้บริหารระดับสูงขององค์กร ซึ่งอำนาจหน้าที่จะไม่ได้รวมไว้ที่ผู้บริหารระดับสูงของสาย การบังคับบัญชา แต่เป็นการกำหนดว่า ควรมีการรวมอำนาจไว้ที่ผู้บริหารระดับสูงเท่าไร อย่างไร และมีการกระจายอำนาจให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาและคนงานในระดับล่างอย่างไร สิ่งนี้ถือว่ามี ความสำคัญเนื่องจากว่าจะมีผลกระทบต่อพฤติกรรมของพนักงานในทุกกระดับขององค์กร

๖. การมีเป้าหมายเดียวกัน (Unity of Direction) เป็นการออกแบบหรือกำหนดแผน ในการปฏิบัติงานของผู้บริหารและคนงานที่ใช้ทรัพยากรขององค์กร องค์กรใดที่ไม่มี การวางแผนจะทำให้ขาดประสิทธิภาพและขาดประสิทธิผล ซึ่งจะไม่มีการมุ่งไปสู่กิจกรรม ของกลุ่มหรือกิจกรรมของบุคคล แต่การวางแผนจะเริ่มที่ผู้บริหารระดับสูงทำงานเป็นทีมร่วมกับกลยุทธ์ขององค์กร ซึ่งจะต้องมีการติดต่อกับผู้บริหารในระดับกลางที่มีส่วนในการตัดสินใจว่า จะใช้

ทรัพยากรขององค์กรอย่างไรเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามกลยุทธ์ หลักการในข้อนี้ ยึดหลักว่ากิจกรรมของแต่ละกลุ่มต้องมีจุดหมายและแผนเดียวกัน

๗. หลักความเสมอภาค (Equity) ความเสมอภาค คือ ความเป็นธรรม (Justice) ความยุติธรรม (Impartiality) และความเหมาะสม (Fairness) สำหรับสมาชิกทุกคนภายในองค์กรซึ่งในปัจจุบันพนักงานมีความต้องการความเสมอภาคมากขึ้นเป็นการจัดการที่ใช้หลักความเท่าเทียมกัน

๘. การออกคำสั่ง (Order) วิธีการจัดการซึ่งอยู่ในตำแหน่งนั้นในการจัดหาเพื่อให้องค์กรได้รับประโยชน์สูงสุด และเป็นการจัดหางานให้แก่พนักงาน โดยใช้ผังองค์กร (Organization Chart) เพื่อแสดงให้เห็นถึงตำแหน่งและหน้าที่ของพนักงานแต่ละคน และเป็นการชี้ชัดว่าตำแหน่งของพนักงานแต่ละคนอาจจะมีการเลื่อนขั้นได้ในอนาคตการวางแผนเกี่ยวกับอาชีพได้รับความสนใจมากขึ้นในองค์กรยุคปัจจุบัน เนื่องจากทรัพยากรมนุษย์ถือว่ามีความจำเป็นที่จะต้องให้การฝึกอบรม (Training) และการพัฒนากำลังแรงงาน (Developing) โดยองค์กรจะกำหนดตำแหน่งหน้าที่สำหรับคนทุกคนและทุกคนจะเข้าใจตำแหน่งหน้าที่ของตน

๙. ความคิดริเริ่ม (Initiative) เป็นความสามารถของบุคคลในการกระทำสิ่งต่าง ๆ โดยปราศจากการสั่งการจากผู้บังคับบัญชาผู้บริหารจะต้องกระตุ้นให้พนักงานมีความคิดริเริ่มซึ่งความคิดริเริ่มนี้นับถือว่าเป็นจุดแข็งขององค์กร เนื่องจากจะสามารถสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ได้ ผู้บริหารมีความต้องการทักษะ (Skill) และไหวพริบ (Tact) เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างองค์กรและความต้องการของพนักงานและความสามารถ (Ability) จะทำให้เกิดความสมดุล ซึ่งเป็นสิ่งที่ชี้ชัดผู้บริหารระดับสูงในการพัฒนาและการบริหารงาน

๑๐. ความมีระเบียบวินัย (Discipline) เป็นการมุ่งให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องการเชื่อฟัง (Obedience) อำนาจ (Energy) คำขอหรือ (Application) และลักษณะของการแสดงความนับถือออกมา สำหรับอำนาจของผู้บังคับบัญชาความมีระเบียบวินัยเป็นบุคลิกลักษณะที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารหลาย ๆ คนที่สามารถสร้างความน่าเชื่อถือให้กับผู้ปฏิบัติงานทั้งหมดและทำงานอย่างเข้มแข็งเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรความมีระเบียบวินัยจะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในองค์กรกับคุณสมบัติของผู้นำภายในองค์กรและเป็นความสามารถของผู้บริหารในการที่จะปฏิบัติตามอย่างยุติธรรมอีกด้วย

๑๑. ค่าตอบแทน (Remuneration of Personnel) การให้รางวัลประกอบด้วยโบนัสและแผนการแบ่งกำไรเป็นการช่วยกระตุ้นการทำงานของพนักงาน ได้การให้หรือการจ่ายค่าตอบแทนให้แก่พนักงานมีความสำคัญอย่างมากต่อความสำเร็จขององค์กรระบบรางวัลที่มีประสิทธิภาพสามารถให้ความยุติธรรมทั้งพนักงานและองค์กร รวมทั้งสามารถกระตุ้นผลผลิต

เพิ่มโดยการให้รางวัลเพื่อเป็นการสนับสนุนให้มีผลผลิตเพิ่มขึ้น โดยยึดหลักว่าการจ่ายค่าตอบแทนควรยุติธรรมและตอบสนองความพึงพอใจสูงสุดทั้งนายจ้างและลูกจ้างเท่าที่จะทำได้

๑๒. ความมั่นคงในงาน (Stability of Tenure of Personnel) ความมั่นคงในงานมีความสำคัญต่อการจ้างงานระยะยาว เมื่อพนักงานอยู่ในองค์การซึ่งมีแนวโน้มจะทำงานเป็นทีมเป็นระยะเวลานาน โดยพยายามพัฒนาทักษะ และปรับปรุงความสามารถในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรขององค์การ การจ้างงานระยะยาวเป็นปัจจัยสำคัญที่ใช้อธิบายการประสบความสำเร็จของบริษัทขนาดใหญ่ในญี่ปุ่น

๑๓. ผลประโยชน์ส่วนตัวมีความสำคัญน้อยกว่าผลประโยชน์ขององค์การ (Subordination of individual interests to the common interest) ผลประโยชน์ขององค์การถือว่าเป็นประโยชน์ของทุก ๆ คน หรือของทุกกลุ่มในองค์การ ในขณะที่องค์การยังดำเนินกิจการอยู่จะต้องมีการกำหนดผลประโยชน์เพื่อให้เกิดความยุติธรรมระหว่างองค์การและสมาชิกภายในองค์การ

๑๔. ความสามัคคี (Sprit de corps) เป็นความรู้สึกร่วมกันของสมาชิกภายในองค์การที่ช่วยสนับสนุนการทำงานของสมาชิกในกลุ่ม ในการออกแบบประยุกต์ของอำนาจหน้าที่ตามลำดับชั้นภายในองค์การ และสิทธิในการสั่งการ หรือการบริ โภค และความร่วมมือกันถือว่าเป็นส่วนประกอบสำคัญในการที่ทำให้้องค์การบรรลุผลสำเร็จและมีการพัฒนา ความสามัคคีจะสามารถบรรลุผลสำเร็จได้หากมีการติดต่อกันระหว่างผู้บริหารและคนงาน โดยการติดต่อเพื่อแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ที่สำคัญ เพราะความสามัคคี คือ พลังเมื่อสมาชิกมีความสามัคคีกันสูงก็จะทำให้องค์การมีความแข็งแกร่ง^{๑๔}

วิโรจน์ สารรัตนะ ได้กล่าวถึงกระบวนการบริหาร ควรประกอบด้วย ๔ ประการ คือ

๑. การวางแผน หมายถึง หน้าที่ทางการบริหารในการกำหนดจุดมุ่งหมายและการตัดสินใจเลือกวิธีการที่ดีที่สุดที่จะให้บรรลุจุดมุ่งหมายนั้น

๒. การจัดองค์กร หมายถึง กำหนดอำนาจหน้าที่และตำแหน่งต่าง ๆ อย่างชัดเจน

๓. การนำ หมายถึง ความพยายามทำให้มีอิทธิพลต่อผู้อื่น เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุจุดมุ่งหมายขององค์การ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

^{๑๔}ฟาโยล, อังใน ศิริวรรณ เสรีรัตน์, **ทฤษฎีองค์การ : ฉบับมาตรฐาน**, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสาร, ๒๕๔๕), หน้า ๖๘ - ๖๙.

๔. การควบคุม หมายถึง การมุ่งเน้นที่จะก่อให้เกิดความมั่นใจว่าสมาชิกในองค์การได้ประพฤติปฏิบัติในทิศทางที่จะทำให้บรรลุผลตามมาตรฐานหรือจุดหมาย มุ่งเน้นให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์และลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ลง^{๑๕}

๒.๒.๔ องค์ประกอบของการท่องเที่ยว

กุลวดี ละม้ายจีน กล่าวไว้ในเอกสารประกอบการสอนว่า การท่องเที่ยวจะประสบความสำเร็จได้นั้น ต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ ๕ ประการ หรือที่เรียกกันว่า ๕ As ได้แก่

๑) ความดึงดูดใจ (Attraction) หมายถึง ทรัพยากรที่สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้ หรือมีลักษณะชวนตา ชวนใจ มีเสน่ห์เฉพาะตัว เช่น ชายหาดขาว ป่าที่มีพันธุ์ไม้นานาชนิด หรือความงดงามที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น ทะเลสาบ ริสอร์ทในหุบเขา เป็นต้น

๒) ความสามารถในการเข้าถึง (Accessibility) หมายถึง การเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถเดินทางเข้าถึงสถานที่ได้อย่างสะดวก มีการจัดสร้างเส้นทางคมนาคมที่สะดวกสบาย

๓) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) คือ ความสะดวกสบายในการท่องเที่ยว มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว สร้างสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ไฟฟ้า ประปา ถนน ระบบการสื่อสารต่าง ๆ

๔) ที่พัก (Accommodation) คือ สถานที่พักแรม ซึ่งบางครั้งอาจมีการนอนพักค้างภายในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ควรมีการจัดบริการที่พักแรมภายในแหล่งท่องเที่ยวด้วย

๕) กิจกรรม (Activity) หมายถึง กิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในแหล่งท่องเที่ยว เช่น การเดินป่า การล่องแก่ง การพายเรือ หรือ การจัดงานรื่นเริง การบายศรีสู่ขวัญ เป็นต้น^{๑๖}

การท่องเที่ยวมีองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรง และทางอ้อม จำนวนมาก เช่น การขนส่ง อาหาร และเครื่องคิมที่พักแรม นันทนาการ การผลิตสินค้า และบริการข้างเคียง

^{๑๕} วิโรจน์ สารรัตนะ, การบริหาร หลักการ ทฤษฎีและประเด็นทางการศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : ทิพย์วิสุทธิ, ๒๕๔๕), หน้า ๑๑.

^{๑๖} กุลวดี ละม้ายจีน, วัฒนธรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ, เอกสารประกอบการสอนวิชาอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว (หน่วยที่ ๑), ๒๕๕๒, หน้า ๕-๖.

ต่าง ๆ ซึ่งมีแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของการท่องเที่ยว ดังที่พะยอม ธรรมบุตร กล่าวว่า องค์ประกอบของการท่องเที่ยวประกอบไปด้วย^{๒๑}

๑. การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) ได้แก่ การมีระบบโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม เช่น สนามบิน ระบบคมนาคม ตลอดจนบริการด้านอุตสาหกรรมขนส่ง เช่น การขนส่งทางอากาศทางบก และทางน้ำ ซึ่งจะเอื้ออำนวยให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปยังจุดหมายปลายทาง (Destination) หรือแหล่งท่องเที่ยว (Attraction)

๒. การมีที่พักแรมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว (Accommodation) ที่ต้องการค้างคืน ได้แก่ ที่พักประเภทต่าง ๆ เช่น โรงแรม รีสอร์ท เกสตเฮาส์ โฮเต็ล ที่พักแรมประเภทต่าง ๆ จะมีสิ่งอำนวยความสะดวกในระดับต่าง ๆ กัน ซึ่งจะทำให้มีราคาและบริการต่าง ๆ กัน ได้แก่ ภัตตาคาร สระว่ายน้ำ บาร์ฟิตเนสเซ็นเตอร์ ซาวนา ศูนย์กลางธุรกิจ และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ

๓. โครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการด้านการเดินทางเที่ยว ได้แก่ การคมนาคม ความปลอดภัย ขั้นตอนการตรวจคนเข้าเมือง ถนน ไฟฟ้า ประปา การสื่อสาร อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทาง และติดต่อสื่อสารระหว่างกันได้โดยสะดวก รวดเร็ว ปลอดภัย ประหยัดเวลา ตลอดจนได้รับความสะดวกในเรื่องอาหารการกิน พาหนะในการท่องเที่ยว การรักษาพยาบาล ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เป็นต้น

๔. องค์กรภาครัฐ ซึ่งมีนโยบายสนับสนุน และส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในทุก ๆ รูปแบบไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อม ในขณะที่เดียวกันก็ดูแลและมั่งคั่งหวังไม่ให้เกิดการท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อหรือทำความเสียหายให้แก่สิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม ประเพณีและคุณภาพชีวิตของชุมชน

๕. องค์กรภาคเอกชน ที่ดำเนินธุรกิจภาคบริการอันหลากหลาย เพื่อให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว เพื่อเกิดความพึงพอใจ ประทับใจ และคิดใจเดินทางกลับมาท่องเที่ยวอีก

๖. เจ้าบ้านหรือประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งเป็นเจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยว จะมีส่วนร่วมสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวได้โดยตรง

---

^{๒๑} พะยอม ธรรมบุตร, เอกสารประกอบการสอน สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๔๕, หน้า ๑-๓.

เดกิงศักดิ์ ชัยชาญ ได้ศึกษาองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวไทยว่า สามารถมองแยก ออกเป็น ๓ องค์ประกอบ ได้แก่

๑) อุปสงค์ต่อการท่องเที่ยว (Tourism Demand) หมายถึง ความต้องการท่องเที่ยว ที่อยู่ในรูปของจำนวนหรือปริมาณ (คน/ครั้ง/ช่วงเวลา) หรือพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว

๒) อุปทานของการท่องเที่ยว (Tourism Supply) หมายถึง ทรัพยากรท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ซึ่งจัดว่าเป็นองค์ประกอบหนึ่งทางด้านสินค้าและบริการในการท่องเที่ยว (Tourism Products)

๓) การจัดการ (Management) ที่อยู่ภายใต้หลักการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ดังนั้น การดำเนินนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ จะต้องส่งเสริมด้านอุปสงค์ (Demand) ควบคู่ไปกับการส่งเสริมด้านอุปทาน (Supply) โดยการสร้างความประทับใจ และสร้าง ความสัมพันธ์อันดีระหว่างนักท่องเที่ยวกับทรัพยากรท่องเที่ยว^{๒๒}

สรุป ในการพัฒนาการท่องเที่ยวประเด็นหลักจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบของการท่องเที่ยว อันประกอบไปด้วย การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการด้านการเดินทางเพื่อให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว เพื่อเกิดความพึงพอใจ ประทับใจ และคิดใจ อีกทั้งจะต้องรักษาระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

๒.๒.๕ วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายของการท่องเที่ยวสามารถแบ่งออกได้เป็น ๕ อย่าง คือ^{๒๓}

๑) การท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนในวันหยุด เป็นการเดินทางในวันหยุดเพื่อพักผ่อน โดยไม่ทำอะไร อันเป็นการกระจัดความเมื่อยล้าทางร่างกายและจิตใจจากการทำงานให้หมดไป และเรียกว่ากำลังกลับคืนมา สำหรับเริ่มต้นทำงานในวันใหม่บางคนอาจจะไม่พักผ่อนเพราะป่วยไ้ มักจะถือเอาภาวะอากาศเป็นเกณฑ์ตัดสินใจว่าจะไปท่องเที่ยวที่ใด เช่นสถานที่ชายทะเลที่มีลม

^{๒๒} เดกิงศักดิ์ ชัยชาญ, “การพัฒนาคุณภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”, รายงานการวิจัย, สาขาวิชาเทคโนโลยีสังคม, (มหาวิทยาลัยสุรนารี, ๒๕๕๖), บทคัดย่อ.

^{๒๓} ความรู้เบื้องต้นการท่องเที่ยว, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : http://cyberclass.msu.ac.th/cyberclass/cyberclass-uploads/lib/html/๓๐๑๓๓/๓_๒.html [๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖].

พัศควิวอยู่เป็นนิจ หรือสถานที่บนเขาที่อากาศหนาวเย็น หรืออาจรักษาโรคผิวหนังใกล้บริเวณบ่อน้ำร้อน เป็นต้น ทั้งนี้ วัตถุประสงค์ในการเดินทางของนักท่องเที่ยวเพื่อความเพลิดเพลินและการพักผ่อนและจะแตกต่างกัน

๒) การท่องเที่ยวเพื่อวัฒนธรรมและศาสนาเป็นการเดินทางที่ปรารถนาจะเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมหรือศาสนาของประเทศต่าง ๆ ที่น่าสนใจเช่น การศึกษาชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ชมศิลปะนานาชาติในหอศิลป์ชมการแสดงดนตรีหรือละครของประเทศต่าง ๆ นมัสการศูนย์ศาสนาที่สำคัญ เพื่อร่วมปฏิบัติศาสนกิจ เป็นต้น

๓) การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา เป็นการเดินทางเพื่อทำการวิจัยหรือสอนหนังสือ หรือเข้าศึกษาดูงาน หรือดูงานในประเทศที่พัฒนาแล้ว ซึ่งมักจะพักอยู่ในประเทศนั้นเป็นเวลานับเดือน เช่น ไปทำการวิจัยด้านสังคมวิทยาที่ประเทศอินเดีย ไปดูงานที่ยุโรปบรรยายวิชาการท่องเที่ยวที่ประเทศสิงคโปร์ ไปฝึกอบรมระยะสั้นเกี่ยวกับการวิชาการ โรงแรมที่ประเทศฝรั่งเศส เป็นต้น

๔) การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาและความบันเทิง เป็นการเดินทางที่ปรารถนาจะไปชมการแข่งขันกีฬา หรือเข้าร่วมการแข่งขันกีฬา หรือเล่นกีฬาในท้องถิ่นนั้น เช่น การชมการแข่งขันกีฬาโอลิมปิก การเข้าร่วมแข่งขันกีฬาเขต การไปเล่นสกีในฤดูหนาว เป็นต้น หรือเป็นการเดินทางเพื่อความสนุกบันเทิงใจ เช่น การเปลี่ยนบรรยากาศไปยังสถานที่ที่เงียบสงบ การชมทิวทัศน์ที่สวยงาม การไปชมการแสดงโอเปร่า การไปชมการแสดงโจน เป็นต้น

๕) การท่องเที่ยวเพื่อประวัติศาสตร์และความสนใจพิเศษ เป็นการเดินทางที่ปรารถนาจะไปชมโบราณสถานที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ เช่น ปราสาทหินพิมาย โคร่งกระดุกมนุษย์โบราณ เป็นต้น

๖) การท่องเที่ยวเพื่องานอดิเรก เป็นการเดินทางเพื่อทำงานอดิเรก เช่น ไปวาดรูปบนภูเขา ไปจี่ไม้จี่ไม้ที่ชายหาด เป็นต้น

๗) การท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมญาติมิตร เป็นการเดินทางเพื่อเยี่ยมญาติมิตรอันเป็นการสร้างสัมพันธภาพให้ดียิ่งขึ้น เช่น ไปเยี่ยมเพื่อนที่ประเทศอังกฤษ ไปเยี่ยมลูกที่ประเทศฝรั่งเศส เป็นต้น

๘) การท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจ ในประเทศที่พัฒนาแล้วส่วนใหญ่โดยเฉพาะในสหรัฐอเมริกา แคนาดาและสหราชอาณาจักร ประชากรมักจะเดินทางเพื่อธุรกิจเป็นวัตถุประสงค์หลัก จึงเปรียบเสมือนว่าธุรกิจกับการเดินทางต้องอยู่คู่กันเสมอ แม้ว่าการเดินทางเกี่ยวข้องกับธุรกิจที่มี

วัตถุประสงค์เกี่ยวข้องกับการทำงาน แต่ก็จัดเป็นการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่ง เนื่องจากการเดินทางในลักษณะนี้จะสร้างรายได้ให้กลับจุดหมายปลายทางที่นักธุรกิจไปเยือน และนักธุรกิจนั้นก็ไม่ได้มีวัตถุประสงค์ที่จะไปอยู่ ณ สถานที่นั้นเพื่อที่จะทำงานหารายได้อย่างเดียว หากต้องบริโภคสินค้าและบริการต่าง ๆ ซึ่งหมายถึงการเข้าพักในโรงแรม การใช้บริการห้องประชุม ชื่อของฝากของที่ระลึกต่าง ๆ

๕) การท่องเที่ยวเพื่อประชุมสัมมนาเป็นการเดินทางเพื่อเข้าการประชุมสัมมนา โดยปกติการจัดรายการประชุมสัมมนาผู้จัดมักมีรายการนำเที่ยวอย่างน้อย ๑ ครั้ง ทำให้ผู้เข้าร่วมประชุมสัมมนาเป็นนักท่องเที่ยวที่สมบูรณ์แบบ และเมืองใดที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยว นักจะได้รับเลือกให้เป็นที่พักประชุมสัมมนา เช่น เมืองพัทยา เชียงใหม่กรุงเทพฯ ภูเก็ต เจนีวา ปารีส เป็นต้น

สรุป ในการเดินทางเพื่อท่องเที่ยว นั้น ย่อมมีวัตถุประสงค์ของการเดินทาง เช่น เพื่อพักผ่อนในวันหยุด หรือปรารถนาจะเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมหรือศาสนา เพื่อเข้าศึกษา หรือดูงาน หรือเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาการท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมญาติมิตร เป็นการเดินทางเพื่อเยี่ยมญาติมิตรอันเป็นการสร้างสัมพันธภาพให้ดียิ่งขึ้น

๒.๒.๖ หลักการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การจะพัฒนาการท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีหลักเกณฑ์ ดังนี้^{๒๔}

- ๑) การมีส่วนร่วมของชุมชน
- ๒) การสนับสนุนจากภาครัฐและความร่วมมือของกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
- ๓) การสร้างโอกาสการจ้างงานที่มีคุณภาพ
- ๔) การกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว
- ๕) การใช้ทรัพยากรอย่างมีคุณค่าเกิดประโยชน์สูงสุด
- ๖) การวางแผนระยะยาว
- ๗) ความสมดุลระหว่างวัตถุประสงค์ด้านเศรษฐกิจสังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม
- ๘) ความสอดคล้องกันระหว่างเป็นการท่องเที่ยวและแผนพัฒนาด้านต่าง ๆ
- ๙) ความร่วมมือระหว่างผู้กำหนดนโยบายกับผู้ปฏิบัติ

^{๒๔} การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, คือถิ่นฐาน คือบ้านเรา อนาคตกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, (กรุงเทพมหานคร : แพลน โมทิฟ, ๒๕๔๓), หน้า ๓.

๑๐) การประสานความร่วมมือระหว่างแหล่งท่องเที่ยวและผู้ประกอบการ
 ๑๑) การประเมินผลกระทบจากการท่องเที่ยว
 ๑๒) การสร้างหลักเกณฑ์การประเมินผลกระทบ
 ๑๓) การเน้นผลประโยชน์ชุมชนคุณภาพสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและ
 วัฒนธรรม

- ๑๔) การพัฒนาคน การศึกษาและหลักสูตรต่าง ๆ
 ๑๕) การเสริมสร้างลักษณะเด่นอัตลักษณ์ของชุมชนและพื้นที่
 ๑๖) การคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของทรัพยากร
 ๑๗) การดำรงรักษาทรัพยากรมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรม
 ๑๘) มีความจริงใจต่อการทำธุรกิจการท่องเที่ยว

ชววิทย์ ศิริโชคเวชกุล กล่าวถึง การท่องเที่ยวโดยชุมชนว่าเป็นแนวทางการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมอย่างมากในการท่องเที่ยวของโลกและของภูมิภาค ซึ่งหัวใจสำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชนคือ การมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation) ในกิจกรรมทางการท่องเที่ยว เช่น การประดิษฐ์และจำหน่ายสินค้าหัตถกรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน เทศกาลประเพณีการนำนักท่องเที่ยวชมกระบวนการทางการเกษตร ท่องเที่ยวโดยชุมชนที่หลายประเทศนำไปปฏิบัติและประสบความสำเร็จมีรูปแบบ ดังนี้^{๒๕}

๑) การจำหน่ายสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน (Product Sales) เช่น สินค้าหัตถกรรม อาหารประจำวัน

๒) กิจกรรมการแสดงทางวัฒนธรรม (Cultural Shows) เช่น การฟ้อนรำและการละเล่นพื้นบ้าน การแสดงดนตรีเฉพาะชุมชน

๓) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงหมู่บ้าน (Village Based Activities) คือ กิจกรรมกับทางการท่องเที่ยวซึ่งชุมชนในหมู่บ้านเป็นผู้ดำเนินการเพื่อเสนอแก่นักท่องเที่ยว กิจกรรมการฝึกค้างแรมในหมู่บ้านสำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้าไปท่องเที่ยวในชุมชนแห่งนั้น การท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ การท่องเที่ยวที่ชุมชนเป็นผู้กำหนดกระบวนการทิศทางและรูปแบบการท่องเที่ยวของตนเอง ซึ่งมีชาวบ้านที่เป็นเจ้าของชุมชนเป็นเจ้าของทรัพยากรท่องเที่ยวนั้น ๆ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาจัดการแหล่งท่องเที่ยวและอนุรักษ์ ทั้งธรรมชาติประวัติศาสตร์วัฒนธรรม วิถี

^{๒๕} ชววิทย์ ศิริโชคเวชกุล, อังนิน สุทธิ เสริฐศิริ, แนวทางการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนคลองโคน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม, ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการอุตสาหกรรม การบริหารและการท่องเที่ยว, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, ๒๕๕๗), หน้า ๓๐.

ชีวิตและรูปแบบการดำเนินชีวิต เพื่อสร้างการพัฒนาให้เกิดการยืนยงชุมชนหลังและเกิดประโยชน์สูงสุด

หลักการทางการเมืองการท้องถิ่นโดยชุมชน จากแนวคิดการท้องถิ่นโดยชุมชนที่มองว่าชุมชนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาจนทำให้การท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาแบบองค์รวมที่มีคนเข้ามามีส่วนร่วม เมื่อมองในบริบทของการพัฒนาการท้องถิ่นที่ต้องการให้ชุมชนมีส่วนร่วมและได้ประโยชน์จากการท้องถิ่นจึงควรมีหลักการร่วมกันดังต่อไปนี้

๑) การท้องถิ่นโดยชุมชนต้องมาจากความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง ชุมชนได้มีการพิจารณาถึงสภาพของปัญหา ผลกระทบทางการเมืองท้องถิ่นที่จะเกิดขึ้นแล้วชุมชนร่วมตัดสินใจลงมติที่จะดำเนินการตามแนวทางที่ชุมชนเห็นสมควร

๒) สมาชิกในชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการคิด การวางแผน การทำกิจกรรม ติดตามประเมินผลเรียนรู้และรับประโยชน์ร่วมกัน

๓) ชุมชนต้องการรวมกันเป็นกลุ่ม เป็นชมรม หรือองค์กร องค์กรการบริหารส่วนตำบลก็ได้เพื่อเป็นตัวแทนในการทำหน้าที่แทนสมาชิกทั้งหมด และดำเนินการทางด้านการกำหนดทิศทางและนโยบายการบริหาร การจัดการ การประสานงาน มีประสิทธิภาพและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของสมาชิกในชุมชน

๔) รูปแบบเนื้อหาและกิจกรรมของการท้องถิ่นโดยชุมชนต้องคำนึงถึงการอยู่ร่วมกันอย่างมีศักดิ์ศรี มีความเท่าเทียมกัน มีความเป็นธรรมและให้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรมในเชิงสร้างสรรค์และลดผลกระทบในเชิงลบ

๕) มีกฎกติกาที่เห็นร่วมกันจากชุมชน สำหรับการจัดการท้องถิ่นที่ชัดเจนและสามารถกำกับการดูแลให้เป็นไปตามกติกาที่วางไว้

๖) ชุมชนที่จัดการท้องถิ่น สมาชิกในชุมชน ชาวบ้านทั่วไปและนักท้องถิ่น ควรมีการเรียนรู้ซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการพัฒนาทางกระบวนการท้องถิ่นที่ถูกต้องและเหมาะสม

๗) การท้องถิ่นโดยชุมชน จะต้องมีข้อตกลงร่วมกันภายในชุมชน เช่น ความสะอาด ความปลอดภัย การกระจายรายได้ที่เป็นธรรมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และพิจารณาถึงขีดความสามารถในการรองรับ

๘) รายได้ที่ได้รับจากการท้องถิ่นมีส่วนนำไปสนับสนุนการพัฒนาชุมชนและรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชน

๕) การท่องเที่ยวจะไม่ใช่อาชีพหลักของชุมชนและชุมชนต้องดำรงอาชีพหลักของตนเองไว้ได้ ทั้งนี้ หากอาชีพของชุมชนเปลี่ยนเป็นการจัดการท่องเที่ยวจะเป็นการทำลายชีวิตและจิตวิญญาณดั้งเดิมของชุมชนอย่างชัดเจน

๑๐) องค์กรชุมชนมีความเข้มแข็งพอที่จะจัดการกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นได้และพร้อมจะหยุด เมื่อเกินความสามารถในการจัดการซึ่งสิ่งเหล่านี้หากมองในแง่ความพร้อมของชุมชนและประสิทธิภาพในการบริหารจัดการท่องเที่ยวในมิติของชุมชนแล้วการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะเป็นไปได้ด้วยดีนั้นยังต้องพิจารณาจากมิตินอกชุมชนที่เข้ามาเกี่ยวข้องด้วยได้แก่ การตลาดนโยบายรัฐที่เข้ามาสนับสนุนพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว เป็นต้น

สรุป ในการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นจากชุมชนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา ทำให้การท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาแบบองค์รวม มีกฎ กติกาที่เห็นร่วมกันจากชุมชน การจัดการท่องเที่ยวที่ชัดเจน ชุมชนมีส่วนร่วม และได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างเห็นได้ชัด

๒.๒.๗ กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยว

การพัฒนาการท่องเที่ยวประกอบด้วย การศึกษาสภาพและปัญหา การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย การกำหนดแนวทางและมาตรการ และการดำเนินงานเพื่อที่จะทำให้การขยายตัวของท่องเที่ยวเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง

กองวิชาการและฝึกอบรมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้กล่าว^{๒๖} ถึงกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องดำเนินการควบคู่กัน ๒ ประการ คือ การพัฒนาการท่องเที่ยวและการบริการ กับการดำเนินงานการตลาด หมายถึง การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีคุณภาพมีความพร้อมที่จะต้อนรับนักท่องเที่ยว รวมถึงการโปรโมทจุดเด่นสถานที่แหล่งท่องเที่ยวให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแบ่งตามประเภทของธุรกิจการท่องเที่ยวได้ ๒ ประเภท คือ กระบวนการพัฒนาธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยตรง และกระบวนการพัฒนาธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยอ้อม

ดังนั้น การวางแผนโดยชุมชนมีส่วนร่วมจึงเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนในการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้น ผู้เชี่ยวชาญ ผู้วางแผน ผู้ปฏิบัติหน่วยงานต่าง ๆ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มในชุมชนจำเป็นต้องมาประชุมหรือทำการปรึกษาหารือเพื่อแสดงความคิดเห็นและการยอมรับ รวมทั้งทำ

^{๒๖} กองวิชาการ และฝึกอบรมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, อุตสาหกรรมท่องเที่ยว, สำนักงานหาดใหญ่ สงขลา, ๒๕๖๐ หน้า ๕-๖.

การตกลงและความเข้าใจร่วมกันภายใต้คำแนะนำและคำปรึกษาของผู้เชี่ยวชาญ แม้ว่าแผนพัฒนาการท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีรายละเอียดมากเพื่อนักปฏิบัติจะได้ดำเนินการตามที่นักวางแผนกำหนดไว้ได้อย่างถูกต้อง แต่แผนพัฒนาการท่องเที่ยวที่ชุมชนมีส่วนร่วมนั้นจำเป็นต้องเข้าใจได้ง่ายและอาจประกอบด้วยประเด็นเพียงไม่กี่ประเด็นแต่สำคัญและชัดเจนเพียงพอที่ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มสามารถปฏิบัติตามได้ในทิศทางเดียวกัน ประเด็นในแผนประกอบด้วย

นิตยา งามยิ่งยง และคณะ กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบริเวณริมฝั่งคลองดำเนินสะดวก^{๒๗} ว่า

๑. ชุมชนมีความคิดเห็นในการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจโดยการปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนรักชุมชน มีการประชุมประชาสมาคมเพื่อเสนอแนะ และรับฟังแนวทางต่าง ๆ ในการพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ โดยในการดำเนินกิจกรรมในชุมชนมีการประชุมปรึกษาหารือเรื่องต่าง ๆ ในการผลักดันให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์โดยคณะกรรมการในชุมชนสร้างกฎ กติกาเพื่อให้คนในพื้นที่จริงมาขายของ การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโดยการสังเกตจากการดำเนินกิจกรรมและประเมินความรู้สึกของนักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรมในการจัดหางาน เช่น กิจกรรมจุดเทียนชัยเฉลิมพระเกียรติในวันพ่อ

๒. ภาครัฐมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน คือด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวควรสร้างความร่วมมือ สร้างจิตสำนึกสาธารณะ ให้แก่คนในชุมชนและนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ด้านการวางแผนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ควรมีการประชุมเรื่องกันทั้งภาครัฐและชุมชน ในการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสร้างความรู้และความเข้าใจ ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบและรับผลประโยชน์ร่วมกัน ด้านการรักษาคุณภาพของสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว ควรปลูกจิตสำนึกของทุกภาคส่วน ได้แก่ นักท่องเที่ยว ชุมชนเกษตรกร ผู้ประกอบการในพื้นที่ ให้มีการตระหนักถึงการรักษาคุณภาพของคลองดำเนินสะดวกที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ ด้านการรักษาระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวควรมีการเผยแพร่ และการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว โดยร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐ ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยววิถีชีวิตริมน้ำไว้ และการให้บริการต้องมีความยุติธรรม ไม่เอาเปรียบนักท่องเที่ยวด้านจัดการผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยว โดยร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แหล่ง

^{๒๗} นิตยา งามยิ่งยง และคณะ, แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบริเวณริมฝั่งคลองดำเนินสะดวก, วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๑ เดือนมกราคม-เมษายน ๒๕๖๐, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : http://www.dtc.ac.th/images/journal/Jan-Apr_๒๐๑๗/๑๐.pdf [๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖].

ท่องเที่ยววิถีชีวิตริมน้ำไว้ และการให้บริการต้องมีความยุติธรรมไม่เอาเปรียบนักท่องเที่ยว ด้านจัดการผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวเพื่อให้กระจายรายได้ไปสู่ทุกภาคส่วนของสังคม โดยทุกฝ่ายต้องร่วมกันร่วมรับผลประโยชน์ และรับผิดชอบในส่วนที่เกี่ยวข้องร่วมกัน

๓. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว ในที่นี้สามารถกำหนดแนวทางการพัฒนาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดโดยพิจารณาจากลำดับความสำคัญที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกจนถึงอันดับสุดท้าย

สรุป ในการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องมีการกำหนดแบบแผนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปแบบ มีสาธารณูปโภค สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการอย่างเพียงพอสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ การเดินทางสะดวก

๒.๒.๘ ผลกระทบการพัฒนาการท่องเที่ยว

การพัฒนา และส่งเสริมการท่องเที่ยวจะสำเร็จได้นั้นต้องขึ้นอยู่กับความพร้อม ความมีคุณภาพและมาตรฐานของโครงสร้างพื้นฐาน โครงสร้างพื้นฐานจึงนับเป็นสิ่งสำคัญ ตัวอย่างเช่น การใช้น้ำประปา ท่อประปาต้องมีขนาดที่จะรองรับปริมาณการใช้น้ำประปาที่จะมีมากขึ้นในอนาคต เช่นเดียวกับเรื่องการบำบัดน้ำเสีย การติดตั้งระบบสื่อสารคมนาคม ระบบน้ำใช้เพื่อการบริโภค จะต้องมีการวางแผนเพื่อสามารถใช้ประโยชน์ได้ในระยะยาว มิเช่นนั้นก็จะมีปัญหา การส่งเสริมการท่องเที่ยวได้มีส่วนกระตุ้นการลงทุนด้านโครงสร้าง สิ่งอำนวยความสะดวกมากขึ้นและรวดเร็วขึ้น ซึ่งในหลายกรณีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานไม่ได้ให้ความระมัดระวังเรื่องสิ่งแวดล้อมจึงเกิดผลกระทบต่อสุขภาพของแหล่งท่องเที่ยวในหลายพื้นที่ โดยปกติแล้วแนวคิดในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการท่องเที่ยวจะต้องอยู่บนหลักการ ดังนี้^{๒๔}

๑. โครงสร้างพื้นฐาน และการบริการต่าง ๆ สามารถให้บริการได้ทั้งนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ

๒. การวางระบบโครงสร้างพื้นฐานที่มุ่งเน้นการบูรณาการ จะส่งเสริมการพัฒนาในด้านอื่นๆ ที่การจัดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ขาดประสิทธิภาพ อาจนำไปสู่ความเสื่อมโทรม และการเสื่อมสภาพของความเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวได้ และยังส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ ทำให้ขาดรายได้ ทั้งนี้การพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้เป็นที่รู้จัก และ

^{๒๔} กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๔). กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรงแรมพองการสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.(๒๕๖๐).

ดึงดูดนักท่องเที่ยวเนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวหรือทรัพยากรการท่องเที่ยว เป็นตัวกำหนดสำคัญที่จะทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว

ดังนั้น การบำรุงรักษาและพัฒนาให้อยู่ในสภาพ และคุณภาพที่ดีอยู่เสมอจะช่วยขยายระยะเวลาของวงจรชีวิตของแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละแห่งให้สามารถใช้ประโยชน์ในระยะยาวต่อไปได้ แต่เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งในหลายจังหวัด กำลังตกอยู่ในสภาพเสื่อมโทรม และหลายแห่งอยู่ในสภาวะวิกฤต สาเหตุสำคัญ คือ การหย่อนประสิทธิภาพในการบริหารขององค์กรที่มีอำนาจควบคุมดูแลพื้นที่หรือสถานที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว หรือในบางกรณีไม่สามารถหาเจ้าภาพเข้ามาดำเนินการแก้ไขปัญหา เนื่องจากมีอำนาจตามกฎหมายทับซ้อนอยู่ในพื้นที่เดียวกัน หรือมีปัญหาด้านการประสานงาน และปัญหาด้านงบประมาณเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา ปัญหาของแหล่งท่องเที่ยวที่มีผลทำให้คุณค่า และความนิยมลดลง ส่วนใหญ่เป็นปัญหาทางด้านกายภาพ เช่น อาคารสิ่งปลูกสร้างแออัด และทำลายสภาพและสภาพแวดล้อม การใช้ประโยชน์ในที่ดินเพื่อพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ไม่เหมาะสม โครงสร้างพื้นฐานเพื่อการเดินทาง เช่น ระบบคมนาคม ขนส่งเพื่อเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวไม่สมบูรณ์ มีปัญหาด้านมลพิษทางน้ำ อากาศ เสียง และกลิ่นรวมทั้งขยะและสิ่งปฏิกูล เป็นต้น

สรุป ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยว เกิดขึ้นได้ทั้งที่เป็นผลดี และทั้งที่เป็นผลเสีย เช่น เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และทางด้านวัฒนธรรม ดังนั้น ควรที่จะมีการพัฒนาและร่วมกันอนุรักษ์ ดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวให้สะอาด และคงอัตลักษณ์ไว้โดยไม่เปลี่ยนแปลงไปจากลักษณะเดิม ซึ่งจะทำให้เกิดความแตกต่างจากแหล่งท่องเที่ยวอื่น ที่มีเสน่ห์ดึงดูดใจ และสร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยวเมื่อมาเยือน

๒.๓ บริบทพื้นที่ศึกษา

ประวัติ ตำนานความเป็นมาของตำบลท่าข้าม^{๒๕}

จากที่เคยได้ยินคำบอกเล่าจากคนเฒ่าคนแก่ถึงที่มาของคำว่า "ท่าข้าม" ซึ่งเป็นชื่อของตำบลก็ได้รับคำบอกเล่ามาว่า แต่ก่อนชื่อเดิม คือ "ท่านางข้าม" ซึ่งมีเรื่องเล่าถึงท่านางข้าม อยู่ว่าเมื่อก่อนที่ภูเขาหลง (ปัจจุบันตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของหมู่ 5 บ้านหนองบัว ซึ่งเป็นเขตพื้นที่ของตำบลทุ่งหวัง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา) และที่เขาหลงนั้น ได้มีถ้ำอยู่ถ้ำหนึ่ง ในถ้ำแห่งนั้น ได้มีนางผู้ศักดิ์สิทธิ์อาศัยอยู่ ภายในถ้ำมีข้าวของเครื่องใช้มากมาย โดยเฉพาะของใช้ที่ใช้สำหรับ

^{๒๕} [ออนไลน์], แหล่งที่มา เว็บไซต์ อบต.ท่าข้าม: <http://www.thakham.go.th/>. [๑๑ พฤศจิกายน

งานจัดเลี้ยงต่าง ๆ (ด้วย ชาม ช้อน ฯลฯ) ชาวบ้านที่อยู่ในละแวกนั้น เมื่อมีการจัดเลี้ยงงานบุญขึ้นที่บ้าน ก็จะไปปากถ้ำ โดยนำดอกไม้ ธูป เทียนเพื่อบูชา นั่งลงพนมมือแล้วอธิษฐานขอยืมเครื่องใช้ต่าง ๆ จากนางผู้ศักดิ์สิทธิ์ เมื่อพูดจบข่าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่ต้องการปรากฏอยู่ตรงหน้า เมื่อมีการจัดงานเสร็จสิ้น ชาวบ้านก็จะนำเครื่องใช้เหล่านั้นไปคืนที่ปากถ้ำ นานวันเข้า ชาวบ้านที่ยืมของไปใช้แล้วไม่นำส่งคืน หลายครั้งเข้านางนั้นเกิดความเสียใจ โกรธเคืองเลยได้ปิดปากถ้ำและได้เหาะหนีไปอยู่ที่อื่น โดยได้เหาะผ่านไปทางท่าข้าม ชาวบ้านจึงเรียกว่า "ท่านางข้าม" ต่อมาได้ตัดคำว่านางออกไป เหลือแต่"ท่าข้าม" จนถึงปัจจุบัน เมื่อก่อนตั้งเป็นตำบลท่าข้ามมีแค่ 5 หมู่บ้านเท่านั้น คือบ้านแม่เตย บ้านท่าข้าม บ้านหินเกลี้ยง บ้านเขากลอยและบ้านหนองบัว ส่วนบ้านคลองจิกและบ้านปึก (เกาะปลัก) นั้น เพิ่งตั้งขึ้นใหม่ภายหลัง บ้านเขากลอยเพิ่งแยกออกเป็น 2 หมู่บ้าน คือ เขากลอยออกและเขากลอยตก

ประวัติของตำบลท่าข้าม

เมื่อมีการเลือกตั้งเป็นตำบล ก็มีกรเลือกกำนัน จากคำบอกเล่าของผู้รู้มีกำนันที่ได้รับเลือกตั้ง ตามลำดับดังนี้

1. ชุนวิจารณ์ ธารารักษ์
2. กำนันสอน อุไรรัตน์ บ้านหินเกลี้ยง
3. กำนันแสง อุไรรัตน์ บ้านท่าข้าม
4. กำนันทองเสน ผ่องแผ้ว บ้านท่าข้าม
5. กำนันปาน ไชยกุล บ้านแม่เตย
6. กำนันพิโลม สุวรรณลักษณ์ บ้านท่าข้าม
7. กำนันชลอ สุวรรณลักษณ์ บ้านท่าข้าม
8. กำนันสมศักดิ์ เทพกุล บ้านเขากลอยตก

จากคำสันนิษฐานของผู้เฒ่าอีกท่านหนึ่งบอกว่าคนแรกน่าจะเป็นกำนันแสงมากกว่าซึ่งเป็นคนท่าข้าม เขาจึงได้ตั้งชื่อตำบลตามชื่อหมู่บ้านที่กำนันคนแรกอาศัยอยู่

9. นายอุทัย สุขสว่างผล กำนันตำบลท่าข้าม (คนปัจจุบัน)

สภาพทั่วไปของหมู่บ้าน สภาพลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะการตั้งชุมชนและการคมนาคมของหมู่บ้านต่าง ๆ บน เกาะยอ มีรายละเอียดดังนี้

- หมู่ที่ ๑ บ้านแม่ เตย
- หมู่ที่ ๒ บ้านท่าข้าม
- หมู่ที่ ๓ บ้านหินเกลี้ยง
- หมู่ที่ ๔ บ้านเขากลอยออก

- หมู่ที่ ๕ บ้านเขากลอยตก
- หมู่ที่ ๖ บ้านหนองบัว
- หมู่ที่ ๗ บ้านคลองจิก
- หมู่ที่ ๘ บ้านปึก (เกาะปลัก)

๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

คำกิ่ง โธทองและคณะ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ได้กล่าวถึง การจำแนกประเภทของการท่องเที่ยวไว้ ดังนี้ ประเภทของการท่องเที่ยวในที่นี้ หมายถึง ประสบการณ์ในการท่องเที่ยว กล่าวคือ ในการจำแนกจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยว (Type of Destination) แหล่งท่องเที่ยวสามารถแบ่งออกเป็นกลุ่มหรือประเภทของประสบการณ์ (Travel Experience) ที่นักท่องเที่ยวได้รับออกเป็น ๗ ประเภท คือ

1. การท่องเที่ยวเพื่อชาติพันธุ์ (Ethnic Tourism) เป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ที่จะสังเกตการแสดงออกทางวัฒนธรรมและแบบแผนการใช้ชีวิตของประชากรต่างเผ่าพันธุ์ซึ่งจะรวมไปถึงการไปเยือนบ้านเกิดเมืองนอน การเข้าร่วมพิธีกรรมพืชมงคลและเข้าร่วมพิธีทางศาสนา
2. การท่องเที่ยวเพื่อวัฒนธรรม (Cultural Tourism) เป็นการเดินทางเพื่อไปสัมผัสและชื่นชมวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมที่เกือบจะสูญหายไปหมดแล้วเอากลับมาสร้างสีสันดึงดูดใจนักท่องเที่ยวซึ่งอาจจัดในรูปแบบอาหาร งานเทศกาล เครื่องแต่งกายตามประเพณี การรำพื้นบ้าน การแสดงศิลปะและหัตถกรรมรุ่นโบราณๆ ไว้บริการด้วย เป็นต้น
3. การท่องเที่ยวเพื่อประวัติศาสตร์ (Historical Tourism) เป็นการท่องเที่ยวในพิพิธภัณฑ์สถานที่เน้นความรุ่งเรืองของในอดีต อาจเป็นการเยือนอนุสาวรีย์ โบสถ์ วิหาร วัด เมืองเก่าและชุมชนโบราณต่างๆ การแสดงแสงสีเสียงเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่างๆ ในประวัติศาสตร์
4. การท่องเที่ยวเพื่อสิ่งแวดล้อม (Environmental Tourism) คล้ายคลึงกับการท่องเที่ยวเพื่อชาติพันธุ์ กล่าวคือ ดึงดูดนักท่องเที่ยวมาจากแดน ไกลแต่การท่องเที่ยวเพื่อสิ่งแวดล้อม เน้นดึงดูดใจที่เป็นสิ่งธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากกว่าที่จะเน้นชาติพันธุ์มนุษย์ การกลับคืนสู่ธรรมชาติและชื่นชมต่อความสัมพันธ์ของผู้คนกับพื้นที่พิภพที่อยู่ในกลุ่มนี้ ซึ่งจะรวมการถ่ายภาพการเดินทางไกล การปีนเขา การล่องเรือเล็กและการตั้งแคมป์ เป็นต้น
5. การท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการ (Recreational Tourism) เป็นการเข้าร่วมในการแข่งขันกีฬา น้ำพุแร่รักษาโรค การอาบแดดและการเข้าร่วมสมาคม เพื่อผ่อนคลายจิตตามสถานที่ต่างๆ อาทิ เช่น หาดทราย ชายทะเล ชายหาดที่แนวต้นไม้ริม ไร่ สวนนกอล์ฟชั้นเยี่ยมหรือสนามเทนนิสชั้นเลิศ การส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว ในกลุ่มนี้จะดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการพักผ่อนหย่อนใจโดยเฉพาะ

6. การท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจ (Business Tourism) มีลักษณะเด่น คือ การประชุมหรือ การพบปะกันหรือการสัมมนา ซึ่งมักจะรวมเอาการท่องเที่ยวประเภทอื่นเข้ามาไว้ด้วยเมื่อมีการท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจเกิดขึ้น แหล่งท่องเที่ยวแต่ละแหล่งจะมีการท่องเที่ยวได้หลายประเภทบางแห่งเป็นทั้งแหล่งท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมทั้งนี้แล้วแต่ความต้องการของนักท่องเที่ยว

7. การท่องเที่ยวเพื่อเป็นรางวัล (Incentive Tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่จัดขึ้น เพื่อเป็นรางวัลแก่พนักงาน เพื่อเป็นสวัสดิการของหน่วยงานและบริษัทห้างร้านต่างๆ เพื่อการดูงาน ประชุมศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมและเพื่อนันทนาการ^{๓๐}

พระมหาวัชร สิริมงคล (มาตรา) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการการท่องเที่ยวเชิง พุทธของวัดหนองแวง (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” ผลการศึกษายืนยันว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน ๒๗๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๐.๗ อายุต่ำกว่า ๒๐ ปี มีจำนวน ๑๖๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๐ มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ๑๔๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๐ มีอาชีพนักเรียนนักศึกษาจำนวน ๒๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๗.๑๒ นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดหนองแวง (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก (=๔.๑๒) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ๑. นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดหนองแวง (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๒. ด้านสถานที่ด้านการสร้างแรงจูงใจและด้านการ ให้บริการอยู่ในระดับมากทุกด้าน ๓. นักท่องเที่ยวที่มีอายุและอาชีพต่างกันมีความคิดเห็นต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดหนองแวง (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ไม่แตกต่างกันจึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ส่วนนักท่องเที่ยวที่มีการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดหนองแวง (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕ จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ๔. นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยววัดหนองแวง (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น มีความคิดเห็นต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ดังนี้ (๔.๑) ด้านการพัฒนาจิตใจและปัญญา นักท่องเที่ยวได้รับความรู้และหลักการในการทำบุญให้ทานเห็นคุณค่าของพุทธศิลป์ เช่น

^{๓๐} คำเกิง โถทองและคณะ. “เส้นทางท่องเที่ยวอารยธรรมขอมในประเทศไทย กัมพูชา ลาว”, รายงานวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๕๐), หน้า ๘๗.

จิตรกรรม ประติมากรรม ได้รับความรู้ในการพัฒนาปัญญาได้รับความรู้ในการฝึกสมาธิและปัญญาได้รับความรู้และหลักธรรมเพื่อความกตัญญูรู้คุณ (๔.๒) ด้านการดำเนินชีวิตนักท่องเที่ยวดำเนินชีวิตด้วยความมีสติ ทำความดี ละเว้นความชั่ว ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ ไม่ประมาทในชีวิต มีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่เบียดเบียนผู้อื่น เข้าถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นที่พึ่งที่ระลึก ดำเนินชีวิตตามทำนองคลองธรรม (๔.๓) ผลที่ได้รับจากการเดินทางมาท่องเที่ยวที่ชวนักท่องเที่ยวรู้สึกมีความสุขจิตใจที่ฟุ้งซ่านก็สงบลงและมีสติมากขึ้นเมื่อมีสติมากขึ้นก็ทำให้ทำงานได้ดีขึ้นประสบความสำเร็จมากขึ้นมีกำลังใจในการฝ่าฟันอุปสรรคและผ่านพ้นไปได้ต่อไปภายภาคหน้าจะกลับมากราบไหว้อีกเพื่อเป็น ธรรมเนียมปฏิบัติสืบต่อไปทำให้มีความมั่นใจในการดำเนินชีวิตมากขึ้นจิตใจที่กังวลกระวนกระวายว่า วันทีวุ่นวายก็ระงับ เมื่อได้พบกับสิ่งที่ร้ายก็กลายเป็นดี ๕. แนวทางในการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดหนองแวง (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น คือ ด้านสถานที่ควรช่วยกันรักษาและ ร่วมกันพัฒนาโดยเฉพาะ เรื่องของความสะอาดเพราะความสะอาดถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของสถานที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ด้านการให้บริการควรเพิ่มสถานที่จอดรถห้องน้ำและปรับปรุงบริการร้านค้า ร้านอาหาร เพิ่มถึง ขยะ เพื่อสร้างความสะดวกแก่ผู้มาเที่ยวส่วนด้านการ สร้างแรงจูงใจควรเพิ่มกิจกรรมส่งเสริม ความรู้กิจกรรมพัฒนาด้านจิตใจและปัญญาควรมีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของวัดผ่านสื่อ ต่าง ๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้ข้อมูลของการท่องเที่ยวและให้วัดเป็นที่รู้จักในฐานะที่เป็น แหล่งท่องเที่ยวของจังหวัด^{๓๓}

พระอลงกรณ์ ฐานสิริ (แก้ววิเศษ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาแนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดพระพุทธรูป ๕ ส ในจังหวัดหนองคาย” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า สภาพปัญหาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ ๕ ส ในจังหวัดหนองคาย ผู้วิจัย ได้ทำการวิเคราะห์และสามารถจำแนกสภาพปัญหาเป็น ๕ ด้าน คือ ด้านกายภาพ ด้านบุคลากร ด้านการบริหารจัดการ ด้านความสัมพันธ์กับชุมชนและด้านเศรษฐกิจของวัด การวิเคราะห์จุดเด่นจุด ด้วยของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ ๕ ส ในจังหวัดหนองคาย พบจุดเด่น และจุดด้อย ดังนี้ จุดเด่น พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ ๕ เป็นศิลปะล้านช้าง ปางมาร วิชัยเหมือน อานิสงส์ในการสักการะกราบไหว้แตกต่างกัน จังหวัดหนองคายระบบวัฒนธรรมเดียวกัน

^{๓๓}พระมหาธีรธรรม สิริมจฺจโล (มาตรา) การจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดหนองแวง (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น, วิทยานิพนธ์พุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), บทคัดย่อ.

ระยะทางที่สามารถเชื่อมโยงกันได้จุดคือ ขาดการสนับสนุนจากภาครัฐ วัดหรือคณะกรรมการ วัดให้ความสำคัญน้อยการประชาสัมพันธ์ไม่เชื่อมโยงส่งเสริมกัน การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธของพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ ๕ ส ในจังหวัดหนองคาย การวิเคราะห์ความสัมพันธ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธของพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ ๕ ส ในจังหวัดหนองคาย ใช้กรอบวิเคราะห์ ๕ ด้าน คือ ด้านหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ด้านผู้สร้าง ด้านสถานที่ประดิษฐาน ด้านเศรษฐกิจของวัด ด้านความสัมพันธ์กับอาณาจักร แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธของพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ ๕ ส ในจังหวัดหนองคาย สรุปได้ดังนี้ ๑) ด้านการให้การสนับสนุนและส่งเสริม แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ ๕ ส ในจังหวัดหนองคาย ประเด็นแรกที่จะต้องพิจารณาถึงการได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากหน่วยงานของ รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีบทบาทหน้าที่แตกต่างกันไป คือ จังหวัดหนองคาย โดยสำนักงานจังหวัดหนองคาย สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดหนองคาย สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดหนองคาย คณะสงฆ์จังหวัดหนองคายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เทศบาลสถานทางการศึกษา ๒) ด้านบุคลากรแนวทางที่จะพัฒนาได้ควรมีแนวทางการพัฒนา ๒ ระดับ คือ ระดับนโยบายเพื่อเชื่อมโยงระหว่างวัดต่าง ๆ ทั้ง ๕ วัดและระดับวัดระดับนโยบาย ควรมีพระสงฆ์ผู้ปกครองระดับจังหวัดระดับอำเภอเจ้าอาวาสและส่วนราชการที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นสำนักงานจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ร่วมเป็นกรรมการระดับวัดควรจัดตั้งในรูปแบบคณะกรรมการวัด โดยมีเจ้าอาวาสเป็นประธาน พระสงฆ์สามเณรชุมชนและนักวิชาการร่วมเป็น ๓) ด้านการจัดกิจกรรมภายในวัดการจัดกิจกรรมภายในวัดถือว่าเป็นการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสังคม ชุมชน และเป็นการหารายได้เข้าวัดอีกส่วนหนึ่ง ฉะนั้นรูปแบบการจัดกิจกรรมจึงเป็นเรื่องสำคัญที่จะทำให้วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนเป็นที่พำนักทั้งทางร่างกายและจิตใจของนักท่องเที่ยวและผู้มาเยือนทั้งหลายจึงสามารถจัดรูปแบบกิจกรรมภายในวัด ได้ดังนี้ กิจกรรมที่เป็นกิจของกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับบุญประเพณี กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ กิจกรรมบริการชุมชนและสังคม ๔) การจัดภูมิทัศน์ หอมน้ำห้องสุขา สถานที่จัดรถอาหารและสิ่งสนับสนุนอื่น ๆ ถ้าเป็นไปได้ควรมีการจัดศูนย์บริการข้อมูลการท่องเที่ยวและของที่ระลึกที่เป็นเอกลักษณ์ของวัดหรือของท้องถิ่น เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ซื้อของที่ระลึกราคาถูกและรวดเร็ว ๕) ด้านสถานที่จัดบริเวณวัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงาม เรียบง่าย มี

สภาพแวดล้อมที่ร่มรื่น เป็นธรรมชาติ เงียบสงบ สะอาดและงดงามตามความเหมาะสม โดยอาจปรับสภาพแวดล้อมตามศักยภาพของวัดให้เป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของตนเอง^{๓๒}

พระปลัดกิจจา กิตติญาโณ (ห้องโสภณ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดพะโคะ ตำบลชุมพล อำเภอสตึงพระ จังหวัดสงขลา” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า

๑. นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดพะโคะ ตำบลชุมพล อำเภอสตึงพระ จังหวัดสงขลา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๐$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธวัดพะโคะ ด้านแรงจูงใจมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านสถานที่และด้านความรู้ทางพระพุทธศาสนา ส่วนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธด้านการให้บริการมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด และเมื่อจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษาและอาชีพ พบว่านักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดพะโคะ อยู่ในระดับมาก
๒. ผลการเปรียบเทียบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดพะโคะ ตำบลชุมพล อำเภอสตึงพระ จังหวัดสงขลา ของนักท่องเที่ยวที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน พบว่านักท่องเที่ยวที่มีเพศและระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดพะโคะ โดยรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนนักท่องเที่ยวที่มีอายุและอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดพะโคะ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๐๑
๓. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหา และแนวทางแก้ไขการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดพะโคะ ตำบลชุมพล อำเภอสตึงพระ จังหวัดสงขลา พบว่า นักท่องเที่ยวได้เสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาด้านการให้บริการมากที่สุด ในประเด็นที่เกี่ยวกับ ภาชนะที่รับรองขยะตามจุดต่างๆ ภายในวัดมีปริมาณไม่เพียงพอ ถนนเส้นทางขึ้นวัดมีความคับแคบไม่สะดวกในการจราจร มีร้านค้าและร้านอาหารกีดขวางทางจราจร รวมทั้งป้ายบอกทางเข้าวัดไม่ชัดเจนและมีปริมาณน้อย ส่วนแนวทางแก้ไขนักท่องเที่ยวได้เสนอแนะด้านการให้บริการไว้ว่า ควรมีการเพิ่มหรือการจัดเก็บขยะตามจุดต่างๆ ให้มากขึ้น และควรมีการขยายถนนทางขึ้นวัดให้กว้างขึ้น เพื่อความสะดวกในการใช้งาน^{๓๓}

^{๓๒} พระอรรถกร ฐานสิริ (แก้ววิเศษ), ศึกษาแนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดพระพุทธรูป ๕ ศ. ในจังหวัดหนองคาย, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑), หน้า ก-ข.

^{๓๓} พระปลัดกิจจา กิตติญาโณ (ห้องโสภณ) “การจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดพะโคะ ตำบลชุมพล อำเภอสตึงพระ จังหวัดสงขลา” **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนาสังคม)** (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยพุทธศักราช, ๒๕๕๕), บทคัดย่อ.

ภัทรสุภา ลีลานภาพรณ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การท่องเที่ยวเชิงพุทธ : ศึกษาเฉพาะกรณีแหล่งวัฒนธรรมในกรุงเทพมหานคร” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การท่องเที่ยวเชิงพุทธหมายถึง การเดินทางไปท่องเที่ยวยังพุทธสถานใดๆ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อบำเพ็ญบุญกุศล ๑๐ หรืออย่างใดอย่างหนึ่งตามคติทางพระพุทธศาสนา นอกจากนั้น ยังหมายรวมถึงการเดินทางไปเพื่อสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ปฏิบัติธรรมและเข้าร่วมศาสนพิธี งานเทศกาลประเพณีต่าง ๆ ปัจจัยที่ทำให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงพุทธที่สำคัญได้แก่ พระมหากษัตริย์ทรงเป็นต้นแบบในการเสด็จประพาสไปสู่พุทธศาสนสถานพระพุทธรูปศาสนาผสมผสาน อยู่ในวิถีการดำเนินชีวิตของชาวไทย มาแต่โบราณ และกระแสสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ทำให้ประชาชน นิยมหาทางออกจากความรีบเร่ง สับสน วุ่นวาย ด้วยการเดินทางท่องเที่ยวในลักษณะของการ ท่องเที่ยวเชิงพุทธจากการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงพุทธในแหล่งวัฒนธรรมกรุงเทพมหานครทั้ง ๓ แห่ง พบว่านักท่องเที่ยวสามารถดำเนินกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาต่างๆ ได้ด้วยการสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การสวดมนต์ การฟังธรรมและการบำเพ็ญภาวนา นอกจากนั้น ยังสามารถเยี่ยมชมและศึกษาแหล่ง ศิลปวัฒนธรรม ซึ่งก่อให้เกิดคุณค่าทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธความสำคัญและคุณค่าของการท่องเที่ยว เชิงพุทธที่สำคัญ ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณี ก่อให้เกิดการอนุรักษ์มรดก วัฒนธรรมไทย เอกสิทธิ์ของชาติและสืบทอดปรัชญาคติและศาสนคติ ด้านเศรษฐกิจ ช่วยลดปัญหา ความยากจน และส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการพัฒนาชีวิต และจิตใจ ก่อให้เกิดการ ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพคนและสังคม ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรมอันดี และส่งเสริม ให้เกิดการเรียนรู้ทางด้านศาสตร์และศิลป์ของศิลปวัฒนธรรม ประเพณีไทย^{๓๔}

สุภาพร คำภีระ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและประวัติศาสตร์หมู่บ้านสันติสุขขององค์การบริหารส่วนตำบลขุนควน อำเภอปางงิ้ว จังหวัดพะเยา” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ศักยภาพและสภาพปัจจุบันของพื้นที่ชุมชนหมู่บ้านสันติสุขที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณาแล้วพบว่า สิ่งดึงดูดใจให้มาท่องเที่ยวมีศักยภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งจากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ รองลงมา ได้แก่ ความสามารถในการรองรับของพื้นที่จากการมีจุดชมวิที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยว สถานที่พักและโฮมสเตย์ที่รองรับอย่างเพียงพอ ในขณะที่ด้าน สิ่งอำนวยความสะดวกต่อการท่องเที่ยวและความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ศักยภาพ

^{๓๔} ภัทรสุภา ลีลานภาพรณ, การท่องเที่ยวเชิงพุทธ : ศึกษาเฉพาะกรณีแหล่งวัฒนธรรมในกรุงเทพมหานคร, สารนิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ก.

ในการรองรับการท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาขีดความสามารถให้มากขึ้น ส่วนแนวทางในการพัฒนาชุมชนบ้านสันติสุขให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรพัฒนา ได้แก่ การจัดการที่จำเป็นต้องประชาสัมพันธ์ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและสาธารณูปโภคให้มากขึ้น กิจกรรมและกระบวนการมุ่งเน้นการจัดกิจกรรมอนุรักษ์ป่าและทรัพยากรธรรมชาติตลอดจนการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน พื้นที่กิจกรรมควรทำความสะอาด มีการส่งเสริมให้ชุมชนเป็นหมู่บ้านสีขาวซึ่งเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่เชื่อมโยงกับการปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวที่เสื่อมโทรมให้มีความน่าสนใจและเหมาะแก่การเป็นแหล่งท่องเที่ยว ส่วนเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนจำเป็นต้องเน้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเส้นทางและการมีผลิตภัณฑ์ของชุมชนเพื่อสินค้าสำคัญรวมถึงการจัดตั้งคณะกรรมการชุมชนในการเข้ามาบริหารจัดการและบริการแก่นักท่องเที่ยวด้วย^{๓๕}

พรรณเพ็ญ วัฒนมงคลลาภ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางในการพัฒนาชุมชนในเขตอำเภอเมืองแพร่ให้ เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน” ผลการศึกษาวิจัยพบว่าแนวทางในการพัฒนาชุมชนในเขตอำเภอเมืองแพร่ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ควรพัฒนาด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวในเชิงการอนุรักษ์วัฒนธรรมเพื่อให้มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีที่ดั้งเดิมไว้และพัฒนาด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยให้การพัฒนาระบบสาธารณูปโภคให้ดีขึ้น เส้นทางแหล่งท่องเที่ยวในเขตอำเภอเมืองแพร่ ควรเป็นเส้นทางที่อยู่ในเขตเมืองเก่า ซึ่งมีสิ่งปลูกสร้างที่มีอายุนับร้อยปี แต่ละสถานที่มีระยะทางไม่ไกลกันมากและควรมีรถรางนำเที่ยวเพื่อรองรับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ๓ เส้นทาง คือ วัดศรีชุมถึงวัดสระบ่อแก้ว วัดศรีชุมถึงวัดหลวงและวัดจอมสวรรค์ถึงพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเสรีไทย ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ได้แก่การทำผ้าหม้อฮ่อมของชุมชนทุ่งโฮ้ง โดยนำสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนนั้นทำเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนได้ทางด้านความคิดเห็นและทัศนคติของชาวบ้านต่อแนวทางในการพัฒนาชุมชนให้ เป็นแหล่งท่องเที่ยวในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่คือ การ

^{๓๕} สุภาพร คำภีระ, การศึกษาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและประวัติศาสตร์หมู่บ้านสันติสุขขององค์การบริหารส่วนตำบลขุนควน อำเภอปอง จังหวัดพะเยา, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, ๒๕๕๕), หน้า ๖๕.

พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนการจัดการสิ่งแวดล้อม การประชาสัมพันธ์บุคลากร กิจกรรมการท่องเที่ยวและการมีส่วนร่วมของชุมชน^{๓๖}

ศิรินันท์ พงษ์นิรันดร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางในการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ๑) สิ่งดึงดูดใจด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งอำนวยความสะดวกที่มีให้บริการอย่างเพียงพอและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างรวดเร็วและสะดวก เป็นปัจจัยที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่ ๒) ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวในปัจจุบันมีทรัพยากรท่องเที่ยว ๒ ประเภท ได้แก่ ทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีสิ่งอำนวยความสะดวกครบ คือ ที่พักแรม ร้านอาหาร และธุรกิจนำเที่ยว แต่รถรับจ้าง/รถโดยสารมีให้บริการค่อนข้างน้อย อีกทั้งในขณะนี้พื้นที่มีปัญหาเกี่ยวกับการบุกรุกที่ดินโดยภาคเอกชนแต่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่กลับมีความพึงพอใจต่อการให้บริการ ด้านทางท่องเที่ยวในระดับมาก ๓) แนวทางการจัดการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมทั้งหมด ๖ ด้าน ได้แก่ด้านทรัพยากรท่องเที่ยวควรออกกระเบียบข้อบังคับเพื่อเน้นการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ควรจัดระบบคมนาคมและการสัญจรให้ชัดเจน พร้อมทั้งทำป้ายบอกทางให้ถูกต้องและติดตั้งเป็นระยะ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ควรจัดให้มีการบริการที่ครอบคลุมและทั่วถึง ด้านความปลอดภัยควรจัดระบบรักษาความปลอดภัยในแต่ละแหล่งท่องเที่ยว ด้านความสามารถในการรองรับของพื้นที่ ควรทำการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งเพื่อให้ง่ายต่อการบริหารจัดการ และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยการจัดตั้งเป็นคณะกรรมการดำเนินการวางแผน การกำหนดแนวปฏิบัติการติดตามและประเมินผลการดำเนินการต่าง ๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่^{๓๗}

อิทธิพล ไทยกมล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ : กรณีศึกษาชุมชน ตำบลบางหญ้าแพรก จังหวัดสมุทรสาคร” ผลการ

^{๓๖} พรรณเพ็ญ วัฒนมงคลลาภ, แนวทางการพัฒนาชุมชนในเขตอำเภอเมืองแพร่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน, การค้นคว้าอิสระ, สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรม, (การบริการและการท่องเที่ยว), ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, ๒๕๖๐), บทคัดย่อ.

^{๓๗} ศิรินันท์ พงษ์นิรันดร, แนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา, สาขาการจัดการท่องเที่ยวและโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, วารสารวิทยาลัยบัณฑิตศึกษากิจการ มข.๘ (๑) ม.ค. - มิ.ย. ๕๕.

ศึกษาวิจัยพบว่า ปัจจัยเกี่ยวกับศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว คือการจัดการอย่างมีความรับผิดชอบ กระบวนการที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วม จากปัจจัยดังกล่าว ยังมีข้อจำกัดที่สำคัญคือ จำเป็นต้องมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน เช่นที่พัก ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ทางเดินศึกษาธรรมชาติและระบบกำจัดของเสีย^{๓๘}

จุฑาภรณ์ หินชุย ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ กรณี : ศึกษาวัดประชาคมวนาราม อำเภอศรี สมเด็จพระสังฆราช จังหวัดร้อยเอ็ด” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ๑) สภาพการดำเนินงาน ๒) ปัญหาและอุปสรรค ๓) แนวทางข้อเสนอแนะ ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ๑) วัดมีการปกครองภายในวัดมีองค์กรในการดูแลการปกครอง โดยเรียงจากเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ตามลำดับ มีเจ้าหน้าที่ของวัดทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์และประสานงานสำหรับผู้ที่มาติดต่อปฏิบัติธรรมและมีคณะกรรมการวัดซึ่งคัดเลือกจากคณะสงฆ์ จำนวน ๒๐ รูป และคณะกรรมการวัดซึ่งเป็นบุคลากรภายนอกได้รับการคัดเลือกจากผู้แทนหน่วยงานราชการ และลูกศิษย์ ทำหน้าที่ติดต่อและประสานงานการดำเนินกิจกรรมต่างๆ มีการแยกเขตพื้นที่ฝ่ายคณะสงฆ์และแม่ชีอย่างชัดเจน ๒) วัดขาดกิจกรรมในการดึงดูดนักท่องเที่ยวในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของจังหวัดร้อยเอ็ดนั้น จำเป็นต้องมีส่วนร่วมของประชาชน ในชุมชน องค์กรเอกชนและหน่วยงานรัฐในการวางแผนการตัดสินใจและการดำเนินการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธแบบมีส่วนร่วมอย่างจริงจังและต่อเนื่อง การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านการประชาสัมพันธ์ การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกและเส้นทางคมนาคม ยังไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ ๓) ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ คือ การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงพุทธระหว่างหน่วยงานภาครัฐ บ้าน วัด โรงเรียน เพื่อร่วมกันส่งเสริมกิจกรรมในทุกวันสำคัญทางศาสนา ระดมทรัพยากรทุกภาคส่วนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของจังหวัดร้อยเอ็ดและรวมถึงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เส้นทางคมนาคม การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก ให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวได้

^{๓๘} อธิธิพล ไทยกมล, ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ : กรณีศึกษาชุมชนตำบลหญ้าแพรก จังหวัดสมุทรสาคร,วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทรัพยากรป่าไม้, (คณะวิทยาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๖๗.

ตลอดถึงการประชาสัมพันธ์ให้บุคคลทั่วไปและนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติได้รู้จักแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธให้มากยิ่งขึ้นไป^{๓๕}

เพ็ญจันทร์ สังข์แก้ว และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านเข็กน้อยตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า กลุ่มอาชีพวัฒนธรรมม้งเข็กน้อยมีปัจจัยที่ส่งผลความสำเร็จสูง ชุมชนจึงร่วมกันทำแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาองค์กร พัฒนาผลิตภัณฑ์ และพัฒนาการขาย โดยการไปศึกษาดูงาน ฝึกอบรมและประชุมเชิงปฏิบัติการ เมื่อดำเนินการตามแผนเสร็จแล้ว ชุมชนสามารถพัฒนาองค์กรให้สอดคล้องกับการดำเนินธุรกิจได้อย่างเป็นระบบ มีทิศทางการพัฒนาองค์กรที่ชัดเจน เช่น มีปรัชญา วิสัยทัศน์ เป้าหมาย ปรับ โครงสร้างองค์กรและบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ เมื่อดำเนินการตามรูปแบบขององค์กรใหม่จึงทำการประเมินพบว่าผู้บริหารมีภาวะผู้นำอยู่ในระดับมากที่สุด และ สิ่งที่เป็นปัญหามากที่สุดคือสินค้าที่ผลิตในชุมชนมีราคาสูง ทำให้ผู้ขายต้องไปซื้อสินค้าจากที่อื่นมาจำหน่ายจึงพิจารณาว่าทรัพยากรมนุษย์ในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจ พัฒนาองค์กรธุรกิจของตนเองได้และสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นให้เป็นสินค้าท่องเที่ยวได้ และสามารถพัฒนาการขายได้^{๓๖}

สุธาณี วิทยารณ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ปราสาทสตึกก้อกรม จังหวัดสระแก้ว” การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและประเมินสภาพแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โดยใช้แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และ เสนอแนะแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนในพื้นที่ ใช้แนวทางการสนทนากลุ่มเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ๑) สภาพปัจจุบันของปราสาทสตึกก้อกรม เป็นปราสาทที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ได้รับการบูรณะแต่ยังไม่แล้วเสร็จในการดูแลของกรมศิลปากรที่ ๕ ปราจีนบุรี มีเอกลักษณ์ด้านสถาปัตยกรรมที่สวยงาม มี

^{๓๕} จุฑาทกรณ์ หินชูช “ศึกษาแนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ กรณี : ศึกษาวัดประชาคมวนาราม อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด”, หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น, วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ, ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๑/๒๕๕๗, บทคัดย่อ.

^{๓๖} เพ็ญจันทร์ สังข์แก้ว และคณะ, การพัฒนาธุรกิจชุมชนอย่างยั่งยืนกรณีศึกษาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบ้านเข็กน้อย ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์, รายงานวิจัย, (สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๕๖), บทคัดย่อ.

สถานที่ร่มรื่น มีสระน้ำรอบๆ และมีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวในระดับดีมาก ๒) การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวปราสาทสติก๊กอภิมม ได้รับการดูแลโดยกรมศิลปากรที่ ๕ ปราจีนบุรี ชุมชนสามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาบริเวณรอบปราสาท โดยส่งเสริมทางด้านการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว พบปัญหาที่ควรดำเนินการเร่งด่วน คือ ๑) ควรจัดทำป้ายแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว ๒) จัดทำแผ่นพับประชาสัมพันธ์ และ ๓) จัดทำวารสารและผลการวิจัยไปสู่ภาคปฏิบัติเพื่อให้เกิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน^{๔๑}

ชายชาญ ปฐมกาญจนนา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตลาดบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม” ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า ๑) ระดับแรงจูงใจในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในตลาดบางหลวงอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าแรงจูงใจอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เรียงตามลำดับ ดังนี้ด้านเดินทางด้านสิ่งดึงดูดใจในการท่องเที่ยวด้านการบริการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและด้านประชาสัมพันธ์ตามลำดับ ๒) การเปรียบเทียบระดับแรงจูงใจในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในตลาดบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่านักท่องเที่ยวที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้และสถานภาพสมรสแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ส่วนนักท่องเที่ยวที่มีภูมิลำเนาแตกต่างกันมีระดับแรงจูงใจการท่องเที่ยวตลาดบางหลวงไม่แตกต่างกัน ๓) แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตลาดบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม พบว่า ควรมีการพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่มีจิตอาสาในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน ด้านการเงินหรืองบประมาณ ควรมีการส่งเสริมสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลหรือท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนงบประมาณในจำนวนที่มากพอ ควรมีการรวมกลุ่มกันในการให้ความช่วยเหลือ ประสานงาน และให้ข้อมูลซึ่งกันและกันเพื่อเป็นเครือข่าย^{๔๒}

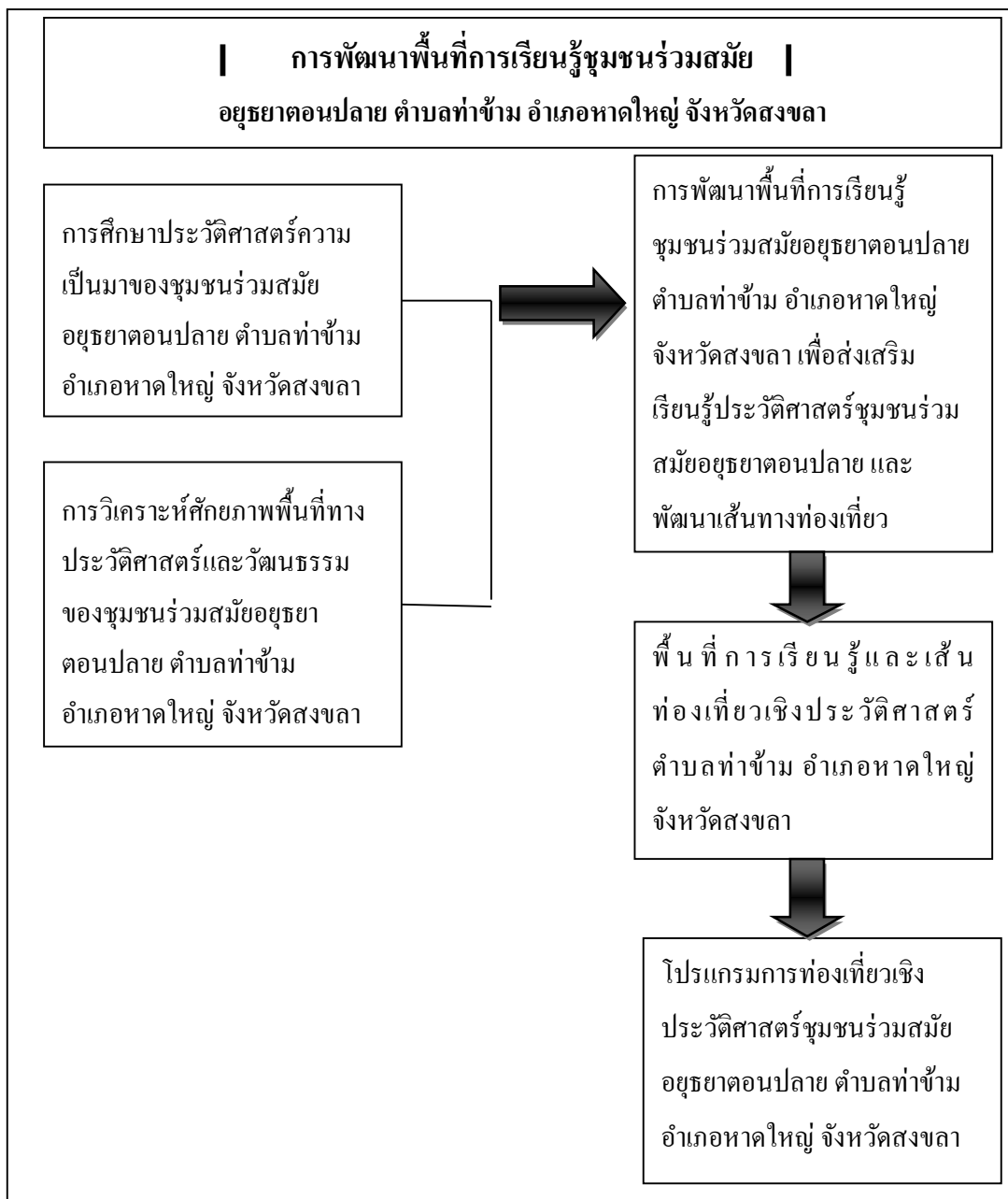
^{๔๑} สุธาสินี วิทยาภรณ์, การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ปราสาทสติก๊กอภิมม จังหวัดสระแก้ว, “การประชุมวิชาการและเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ ๑ ก้าวสู่ทศวรรษที่ ๒ : บูรณาการงานวิจัยใช้องค์ความรู้สู่ความยั่งยืน”, ณ วิทยาลัยนครรราชสีมา อำเภอเมือง จังหวัดนครรราชสีมา, ๑๗ มิถุนายน, ๒๕๕๕. บทคัดย่อ

^{๔๒} ชายชาญ ปฐมกาญจนนา, แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตลาดบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม, ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา

๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง “การพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ชุมชนร่วมสมัยอยุธยาตอนปลาย ตำบลท่าข้าม อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ดังนี้

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ชุมชนร่วมสมัยยุคขาดตอนปลาย ตำบลท่าข้าม อำเภอลำดวน จังหวัดสงขลา” ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงพื้นที่ (Area Based) โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research – PAR และวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล
- ๓.๖ สรุปกระบวนการวิจัย

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ชุมชนร่วมสมัยยุคขาดตอนปลาย ตำบลท่าข้าม อำเภอลำดวน จังหวัดสงขลา” ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบ การวิจัยนี้เป็นเป็นการวิจัยเชิงพื้นที่ (Area Based) โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research – PAR และ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) มีลำดับการวิจัยตามรูปแบบ ดังนี้

1. เอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) จะค้นคว้าจากคัมภีร์พระไตรปิฎก 45 เล่ม โดยเฉพาะพระไตรปิฎก ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.2539 อีกทั้ง คัมภีร์อรรถกถา ฎีกาและอนุฎีกาที่เกี่ยวข้อง เช่น คัมภีร์วิสุทธิมรรค อภิธรรมมัตตสังคหะ มลिनทปปัญหา เป็นต้น รวมทั้งศึกษาผลงานสำคัญ ๆ ของ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) คำแกง โถทองและคณะชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์ จุลสารการท่องเที่ยว และนักวิชาการอื่น ๆ ทางพระพุทธศาสนาและการพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้และการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

2. เอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) จะศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูลจากวิทยานิพนธ์ งานวิจัย บทความ ข้อเขียน บทวิจารณ์ เอกสารต่าง ๆ ทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่ได้

กล่าวถึง เรื่องแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ชุมชนร่วมสมัยอยุธยาตอนปลาย และแนวคิดทางพุทธปรัชญาว่าส่งเสริมการท่องเที่ยว

โครงการวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงพื้นที่ (Area Based) โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research – PAR) ซึ่งมีขั้นตอนดำเนินการ 7 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 : ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและประวัติศาสตร์ร่วมสมัยอยุธยาตอนปลาย ตำบลท่าข้าม อำเภอบางบาล จังหวัดสงขลา

ขั้นตอนที่ 2 : สัมภาษณ์บุคคล/ภูมิปัญญาท้องถิ่น/ผู้บริหารท้องถิ่นเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและประวัติศาสตร์ร่วมสมัยอยุธยาตอนปลาย ตำบลท่าข้าม อำเภอบางบาล จังหวัดสงขลา

ขั้นตอนที่ 3 : จัด Focus group เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลและร่วมพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ ตำบลท่าข้าม อำเภอบางบาล จังหวัดสงขลา

ขั้นตอนที่ 4 : ร่วมพัฒนาข้อมูลพื้นที่การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ร่วมสมัยอยุธยาตอนปลาย ตำบลท่าข้าม อำเภอบางบาล จังหวัดสงขลา

ขั้นตอนที่ 5 : ร่วมออกแบบกิจกรรมและพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ร่วมสมัยอยุธยา ตอนปลาย ตำบลท่าข้าม อำเภอบางบาล จังหวัดสงขลา

ขั้นตอนที่ 6 : ทดสอบเส้นทางท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ร่วมสมัยอยุธยาตอนปลาย ตำบลท่าข้าม อำเภอบางบาล จังหวัดสงขลา

ขั้นตอนที่ 7 : จัดทำเอกสารการเรียนรู้ชุมชนประวัติศาสตร์สมัยอยุธยาตอนปลายและโปรแกรมท่องเที่ยว เพื่อส่งมอบงานวิจัยและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับเส้นทางท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตำบลท่าข้าม อำเภอบางบาล จังหวัดสงขลา เพื่อขับเคลื่อนนโยบายการท่องเที่ยวชุมชนต่อไป

ในการพิจารณาความน่าเชื่อถือและความถูกต้องของเอกสารแต่ละฉบับ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การคัดเลือกเอกสารตามกรอบความคิดของ บี ดี โย โบล แวน ดาเลน (B. Deobole Van Dalen) ประกอบด้วย 2 เกณฑ์ คือ เกณฑ์การพิจารณาภายนอก (External Criteria) และเกณฑ์การพิจารณาภายใน (Internal Criteria) ดังมีรายละเอียด ดังนี้

เกณฑ์การพิจารณาภายนอก (External Criteria) พิจารณา 4 ประเด็น คือ 1) แหล่งที่มาของเอกสารเป็นแหล่งปฐมภูมิและเป็นแหล่งที่เชื่อถือได้ 2) ความน่าเชื่อถือของผู้เขียนเอกสาร หลักฐานและสถานภาพของผู้เขียน 3) ความน่าเชื่อถือของเอกสารและหลักฐานเป็นเอกสารต้นฉบับหรือได้รับการรับรองอย่างเป็นทางการ เป็นเอกสารทางการที่เชื่อถือได้ 4) วัตถุประสงค์และเนื้อหาเอกสารเป็นที่ยอมรับหรือเชื่อถือได้

เกณฑ์การพิจารณาภายใน (Internal Criteria) พิจารณา 4 ประเด็น คือ 1) ผู้เขียนเอกสารเป็นผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรง เป็นผู้เชี่ยวชาญและความสามารถในเนื้อหาของเอกสารหรือหลักฐานนั้น 2) แหล่งอ้างอิงของเอกสารหรือหลักฐานเชื่อถือได้ 3) เนื้อหาสาระของเอกสารเป็นผลการศึกษาบนพื้นฐานของข้อเท็จจริงและปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้น ไม่มีลักษณะการบิดเบือนความจริงหรือเป็นเพียงความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียนหรือผู้ศึกษา 4) สาระเนื้อหาความชัดเจนและมีความหมายตรงประเด็น ผู้วิจัยจึงได้พิจารณาเอกสารที่ละฉบับและคัดเลือกไว้เพื่อเป็นหลักฐานในการวิจัยและใช้เอกสารอื่น ๆ ซึ่งได้อ้างอิงถึงข้อมูลในการศึกษาต่อไป

จากนั้นผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งในส่วนที่เป็นเอกสารปฐมภูมิ และเอกสารชั้นทุติยภูมิเพื่อดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

๓.๒ กลุ่มเป้าหมาย และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารท้องถิ่น บุคคลภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนเจ้าของพื้นที่ นักท่องเที่ยว และผู้ประกอบการ ในตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบมีจุดมุ่งหมายของการศึกษาเป็นหลัก เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติภายใต้กรอบของการศึกษาวิจัย ซึ่งเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติเฉพาะ

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยใช้กรอบแนวคิดซึ่งได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

๑) ศึกษาเอกสาร หลักการ แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำเนื้อหา มาวิเคราะห์หาแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์

๒) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาเรียบเรียง และสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์ โดยให้ครอบคลุมเรื่องพื้นที่การเรียนรู้ชุมชนร่วมสมัยยุคธาตอน ตำบล ท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

๓) นำแบบสัมภาษณ์ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมาย

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

๑) ขอหนังสือแนะนำตัวและขออนุญาตเก็บข้อมูลจากหน่วยวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดสงขลา นำไปให้แก่นายกองค้การบริหารส่วนตำบล

ทำข้าม เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแนบกำหนดการนัดหมายที่จะไป สัมภาษณ์ พร้อมทั้ง คัดเลือกผู้ประกอบการในชุมชนที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ เพื่อเป็นผู้ให้ ข้อมูลสำคัญในการวิจัย

๒) ผู้วิจัยส่งแบบสัมภาษณ์เพื่อนัดนัดสัมภาษณ์ให้กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ล่วงหน้า ๓ วันก่อนที่จะสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

๓) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ซึ่ง เป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยทำการสัมภาษณ์เป็นเวลา ๒๐ นาทีถึง ๑ ชั่วโมง ต่อ ๑ คน ด้วยตนเองและจดบันทึก

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

- ๑) ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล
- ๒) จำแนกและจัดระบบข้อมูล เป็นการนำข้อมูลที่ได้นำมาจำแนกและจัดหมวดหมู่ออก ให้เป็นระบบเป็นด้าน ๆ ไป
- ๓) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์
- ๔) นำเสนอข้อมูลเป็นข้อความแบบบรรยายประกอบภาพ

๓.๖ สรุปกระบวนการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ชุมชนร่วมสมัยอยุธยาตอนปลาย ตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา” ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบ การวิจัยนี้เป็นเป็นการวิจัยเชิงพื้นที่ (Area Based) โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research – PAR และ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research)

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลทฤษฎี

(๑) หนังสือ:

กองวิชาการ และฝึกอบรมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. สำนักงาน
หาดใหญ่ สงขลา, ๒๕๖๑.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. คือถิ่นฐาน คือบ้านเรา อบต. กับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.
กรุงเทพมหานคร : แพลน โมทีฟ, ๒๕๕๑.

กุลวดีละม้ายจิน. วัฒนธรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. เอกสารประกอบการสอนวิชาอุตสาหกรรม
การท่องเที่ยว (หน่วยที่ ๑), ๒๕๕๒.

กุลวรา สุวรรณพิมล. หลักการมัคคุเทศก์. กรุงเทพมหานคร: แสงดาว, ๒๕๕๘.

โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์. การพัฒนาประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนา
เศรษฐกิจและการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๑๒.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. วิถีไทยการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์พริ้นติ้ง
แอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๕๐.

นิคม จารุมณี. การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. พิมพ์ครั้งที่ ๒,
(กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์), ๒๕๕๔.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร : เพรส แอนด์ ดีไซน์, สมาคมวิจัย
การเดินทางและการท่องเที่ยว, ๒๕๕๘.

พะยอม ธรรมบุตร. เอกสารประกอบการสอน สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม.
พ.ศ. ๒๕๕๕.

พะยอม ธรรมบุตร. เอกสารประกอบการเรียนการสอนเรื่อง การวางแผนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยว.
กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๕.

ม.ล.ศุ่ย ชุมสาย และ ญิบพันธ์ พรหมโยธี. ปฐมบทวิชาการท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนา
พานิช, ๒๕๒๗.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๒.

วินิจฉัย วีรยางกูล. การจัดการการท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร: คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๑๓.

วิโรจน์ สารรัตนะ. การบริหาร หลักการ ทฤษฎีและประเด็นทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ ๓, กรุงเทพมหานคร: ทิพย์วิสุทธิ์, ๒๕๔๕.

ศิริ ฮามโพธิ์. สังคมวิทยาการท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรีนติ้งเฮ้าส์, ๒๕๔๓.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์. ทฤษฎีองค์การ: ฉบับมาตรฐาน. กรุงเทพมหานคร: ชรรมสาร, ๒๕๔๕.

สงศรี ชมภูวงศ์. ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ ๒, นครศรีธรรมราช: วีพีเอส, ๒๕๕๔.

สนธยา พลสร. ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ ๕, กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๓.

สมชาติ อุอ้าน. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการวางแผน. นครปฐม : ภาควิชาภูมิศาสตร์, คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๒.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. ทฤษฎีสถิติภาพการพัฒนาและการแพร่กระจาย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๗.

(๒) วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์/งานวิจัย

จุฑามาศ ไชยสร. “การศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดแม่ฮ่องสอน”, วิทยานิพนธ์สาขาการบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๓๖.

ชูวิทย์ ศิริโชคเวชกุล. อ่างใน สุทธิ เสริฐศรี, แนวทางการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนคลองโคกน อำเภอมือง จังหวัดสมุทรสงคราม. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการอุตสาหกรรมการบริหารและการท่องเที่ยว. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, ๒๕๕๓.

คำกิ่ง โถทองและคณะ. “เส้นทางท่องเที่ยวอารยธรรมขอมในประเทศไทย กัมพูชาลาว”. รายงานวิจัย. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๕๐.

เถลิงศักดิ์ชัยชาญ. “การพัฒนาคุณภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” รายงานการวิจัย. สาขาวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยสุรนารี, ๒๕๕๖

พรรณเพ็ญ วัฒนมงคลลาภ. แนวทางในการพัฒนาชุมชนในเขตอำเภอมืองแพร่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน. การค้นคว้าอิสระ, สาขาวิชาการจัดการ

อุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, ๒๕๖๐.

พระปลัดกิจจา กิตติญาโณ (ห้องโศภนา). “การจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดพะโคะ ตำบลหุม
พล อำเภอสังขละบุรี จังหวัดสงขลา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนา
สังคม).**บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยพุทธศักราช, ๒๕๕๕.

พระมหาธรรมา สิริมงคล (มาตรา). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดหนองแวง (พระอาราม
หลวง) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐ
ประศาสนศาสตร์.** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

พระอลงกรณ์ ฐานสิริ (แก้ววิเศษ). ศึกษาแนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดพระพุทธรูป
๕ ส. ในจังหวัดหนองคาย. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย:**
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑.

เพ็ญจันทร์ สังข์แก้ว และคณะ. การพัฒนาธุรกิจชุมชนอย่างยั่งยืนกรณีศึกษาธุรกิจท่องเที่ยวเชิง
วัฒนธรรมบ้านเข็กน้อย ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์. **รายงานวิจัย.
สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๕๑.**

ภัทร์สุภา ลีลานภาพรรณ. การท่องเที่ยวเชิงพุทธ : ศึกษาเฉพาะกรณีแหล่งวัฒนธรรมใน
กรุงเทพมหานคร. **สารนิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.**

ศิริภัทรา รักษาพล. “เรื่องบทบาทของวัดประยูรวงศาวาสวรวิหาร ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว
ชุมชนพหุวัฒนธรรมตามหลักพุทธสันติวิธี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สันติ
ศึกษา).** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

ไศรยาลิ่งชูวงศ์. “วิวัฒนาการแหล่งท่องเที่ยวกรณี เกาะช้าง จังหวัดตราด”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาโท
มหาบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อม. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๖.**

สมชาย เอี่ยมอ่อน. การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารพัฒนาท้องถิ่นของ องค์การส่วน
ตำบลพา อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา. **การศึกษาอิสระปริญญารัฐ
ประศาสนศาสตร์บัณฑิต. วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น,
๒๕๕๐.**

สมบูรณ์ นันทวงศ์. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาคุณภาพการบริการด้าน สาธารณสุข
ศึกษาเฉพาะกรณีสถานีอนามัยกระทุ่มสัน อ.สามพราน จ.นครปฐม. **วิทยานิพนธ์สังคม
สงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
๒๕๔๒.**

สุธาสนี วิทยาภรณ์. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ปราสาทศักดิ์ก้อกกรม จังหวัดสระแก้ว.

“การประชุมวิชาการและเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ ๓ ก้าวสู่ทศวรรษที่ ๒ : บูรณาการงานวิจัยใช้องค์ความรู้สู่ความยั่งยืน”. ณ วิทยาลัยนครราชสีมา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา.

สุภาพร คำภีระ. การศึกษาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและประวัติศาสตร์หมู่บ้าน สันติสุข ขององค์การบริหารส่วนตำบลขุนควร อำเภอปง จังหวัดพะเยา. วิทยานิพนธ์ ศิลปะ ศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, ๒๕๕๕.

อิทธิพล ไทยกมล. ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ : กรณีศึกษา ชุมชนตำบลห้วยแพรง จังหวัดสมุทรสาคร. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการ บริหารทรัพยากรป่าไม้. คณะวิทยาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๔.

Brown, M. Learning spaces. In EDUCAUSE (Educating the net generation). Retrieved April ๒๐, ๒๐๑๖, from <https://net.educause.edu/ir/library/pdf/pub7101.pdf>. ๒๐๐๕.

(๓) วารสาร

จุฑาภรณ์ หินซุย. “ศึกษาแนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ กรณี : ศึกษาวัดประชาคมวนาราม อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด”. หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัย การปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น. วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทย นานาชาติ. ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๑/๒๕๕๗.

ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์. ปัญหาและอุปสรรคของการปฏิบัติตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในช่วงของ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ฉบับที่ ๗. จุลสารการท่องเที่ยว. ๒๕๕๒.

ชายชาญ ปฐมกาญจนา. แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ตลาดบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม. ศิษษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการ บริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร. วารสารวิทยบริการ. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ปีที่ ๒๖ ฉบับที่ ๑ มกราคม-เมษายน ๒๕๕๘.

นุชนารถ รัตน์สูงศักดิ์ชัย. กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม. คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. วารสารมนุษยศาสตร์ ปีที่ ๑๘ ฉบับที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๕๔.

ศิรินันท์ พงษ์นิรันดร. แนวทางในการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา. สาขาการจัดการท่องเที่ยวและโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. วารสารวิทยาลัยบัณฑิตศึกษากิจการ. มข.๕ (๑) ม.ค. - มิ.ย. ๕๕.

สนิท สมัครการ. การศึกษากับการพัฒนา. วารสารการศึกษาแห่งชาติ. ๒๕๒๖.

สมชาย สนั่นเมือง. “ชุมชนท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว(ททท)”. *อุตสาหกรรมท่องเที่ยว*.

๒๕๕๐.

สุริยา วีรวงศ์. ผลกระทบของการท่องเที่ยวทางด้านสังคมและด้านวัฒนธรรมในประเทศไทย.

วารสารวิจัยสังคม, ๒๕๒๕.

๔) สื่ออิเล็กทรอนิกส์

คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๒* (พ.ศ.

๒๕๖๐-๒๕๖๔), [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.dpe.go.th/content/file/download>

[๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖].

ความรู้เบื้องต้นการท่องเที่ยว, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://cyberclass.msu.ac.th/>

[cyberclass/cyberclass-uploads/libs/html/๓๐๑๓๓/๓_๒.htm](http://cyberclass.msu.ac.th/cyberclass-uploads/libs/html/๓๐๑๓๓/๓_๒.htm) [๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖].

นิตยา งามยิ่งยง และคณะ, *แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบริเวณริมฝั่งคลอง*

ดำเนินสะดวก, *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี* ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๑ เดือนมกราคม-เมษายน

๒๕๖๐, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : http://www.dtc.ac.th/images/journal/Jan-Apr_

[๒๐๑๓/๑๐.pdf](http://www.dtc.ac.th/images/journal/Jan-Apr_๒๐๑๓/๑๐.pdf) [๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖].

สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์, ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : [http://www.](http://www.aseanthai.net/mobile_detail.php?cid=4&nid=7757)

[aseanthai.net/mobile_detail.php?cid=4&nid=7757](http://www.aseanthai.net/mobile_detail.php?cid=4&nid=7757) [๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖].

(๕) เอกสารอื่นๆ ที่ไม่ได้ตีพิมพ์

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรื่อง การพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ชุมชนร่วมสมัยอยุธยาตอนปลาย ตำบลท่าข้าม
อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาและรวบรวมความเป็นมาและประวัติศาสตร์สมัยอยุธยาตอนปลาย ของพื้นที่ตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ๒) เพื่อพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ของชุมชนร่วมสมัยอยุธยาตอนปลาย ตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ๓) เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ชุมชนร่วมสมัยอยุธยาตอนปลาย ตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

ในการนี้ ท่านซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูล กรุณาให้ข้อมูลตามความรู้ ความคิดเห็นของท่าน ข้อมูลที่ได้จะนำไปแปลผลการวิจัยในภาพรวม ผู้วิจัยจะรักษาไว้เป็นความลับและใช้ประโยชน์เฉพาะการวิจัยเท่านั้นไม่มีผลกระทบต่อท่านหรือหน่วยงานแต่อย่างใด

แบบสัมภาษณ์นี้แบ่งออกเป็น ๓ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ แบบสัมภาษณ์ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ของชุมชนร่วมสมัยอยุธยาตอนปลาย ตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนา พื้นที่การเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ ตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่านในการสัมภาษณ์เป็นอย่างดี จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและให้ความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้และขอขอบคุณที่ได้ให้ข้อมูล ณ โอกาสนี้เป็นอย่างยิ่ง

ดร.กิตติพงษ์ สุวรรณวงศ์

หัวหน้าโครงการ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ จังหวัดสงขลา

ตอนที่ ๑ ข้อมูลส่วนตัวผู้ให้สัมภาษณ์

๑.๑ ชื่อ.....ฉายา/นามสกุล.....
ตำแหน่งปัจจุบัน.....
สถานที่สัมภาษณ์.....
วัน.....ที่.....เดือน.....พ.ศ.....เวลา.....น.

๑.๒ ที่อยู่/การติดต่อ.....
.....

๑.๓ มีฐานะเป็นตัวแทนกลุ่มใด

☐ ๑) กลุ่มพระสงฆ์	☐ ๒) ผู้นำชุมชน
☐ ๓) ภาครัฐ	☐ ๔) ภาคประชาชน ประชาชนชาวบ้าน
☐ ๕) ผู้ประกอบการ และ	☐ ๖) นักท่องเที่ยว

ตอนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนา พื้นที่การเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ของชุมชนร่วมสมัย
อยุธยาตอนปลาย ตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

๑. ท่านคิดว่าชุมชนตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มีเรื่องราวประวัติศาสตร์ความเป็นมา
ที่เอื้อต่อการพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ อย่างไร

.....
.....

๒. ท่านคิดว่าแนวทางในการพัฒนา พื้นที่การเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ ตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่
จังหวัดสงขลา ควรีรูปแบบและลักษณะอย่างไร ?

.....
.....

๓. ท่านคิดว่าในการพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ ตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัด
สงขลา จะมีรับประโยชน์และคุณค่าอย่างไร ?

.....
.....

ตอนที่ ๓ ให้เขียนข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนา พื้นที่การเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ ตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ตามความเห็นของท่าน

๑. ท่านคิดว่ามีแนวทางการพัฒนา พื้นที่การเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ ตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ในประเด็นอื่นใดบ้าง

.....
.....
.....